

DE MILITAIRE SPECTATOR

MAANDBLAD VOOR KRIJGSWETENSCHAP

Directeur-Redacteur: J. MOORMAN, Reserve-Luitenant-Kolonel der Infanterie.

Redacteuren:

D. A. VAN HILTEN, Luitenant-Kolonel van den Generalen Staf.

J. J. C. P. WILSON, Luitenant-Kolonel van den Generalen Staf.

M. R. H. CALMEIJER, Kapitein der Grenadiers.

A. ETERMAN, Kapitein der artillerie.

Redactie en Administratie: Zwarteweg 1, Den Haag — Tel. 117783 en 117784

Abonnement f 2.63 per kwartaal. Indië en Buitenland f 12.50 per jaar. Losse Nummers f 1.05

Postrekening 44715 ten name van Moorman's Periodieke Pers N.V.

110e JAAR No. 6

NADRUK VERBODEN

JUNI 1941

INHOUD

Blz.

Enkele algemeene gegevens betreffende de Maaslinie, door J. J. C. P. WILSON	212
Het gevecht bij Grubbenvorst, door J. J. C. P. WILSON	221
Drie moedige burgers	233
Ervaringen in Compagnie en Staf, door C. M. VAN HOEY SCHILTHOUWER POMPE	235
Hoe zag de Poolsche Landsverdediging er uit	241

PUBLICATIES VAN DE KRIJSGESCHIEDKUNDIGE SECTIE VAN HET HOOFDREGELINGSBUREAU

III

ENKELE ALGEMEENE GEGEVENS BETREFFENDE DE MAASLINIE

bewerkt door J. J. C. P. WILSON,

Luitenant-Kolonel van den Generalen Staf,

onder toezicht van den Generaal-Majoor N. T. CARSTENS,

Hoofd van het Hoofdregelingsbureau.

Inleiding.

De strijd aan de Maas is hoofdzakelijk verlopen in den morgen van den tienden Mei. Op dien dag sneuvelden reeds verschillende commandanten, wier gevechtsberichten het Hoofdregelingsbureau nimmer zouden bereiken. Een niet onbelangrijk percentage der troepen geraakte in Duitsehe krijgsgevangenschap, het overige deel trok terug op de Peel-Raamstelling en vandaar in den nacht van 10 op 11 Mei naar de Zuid-Willemsvaart. Deelen van hen bereikten uiteindelijk Zeeland en werden na den val dier provincie gedemobiliseerd, deelen kwamen in België en Frankrijk terecht en zijn thans nog niet alle in het Vaderland terug.

De binnengekomen gevechtsberichten, die meereendeels eerst enkele weken na 10 Mei zijn opgemaakt, waren vrij onvolledig; die van vele bataljons- en compagniescommandanten ontbraken.

Aangezien een ingesteld vluchtig onderzoek de overtuiging gaf, dat aan de Maas verbitterd was gestreden en dat de aldaar gevoerde gevechten voor de zeer zwakke Nederlandsche troepen eervol waren geweest, is een werkwijze ontworpen, die — zij het ten koste van veel tijd — de zekerheid zou verschaffen, dat een waarheidsgetrouwe beschrijving van het gebeurde zou kunnen worden samengesteld.

Begonnen werd met een verkenning over 110 kilometer lengte langs de Maas van den mond van het Maas-Waalkanaal tot de Belgische grens bij Wessem. Gedurende deze verkenning werden alle kazematten bezichtigd, de beschadigingen vastgesteld en beschreven en — indien dit noodig werd geoordeeld — fotografisch vastgelegd. Op deze wijze werd een indruk verkregen van de hevigheid van den strijd, dan wel het ontbreken van gevechtshandelingen vastgesteld. Bewoners ter plaatste verschaften daarbij waardevolle inlichtingen omtrent tijdstippen, al of niet inzetten van artillerie, houding der Nederlandsche troepen en door de Duitschers bewerkstelligde brugslag.

Vervolgens zijn vragenlijsten gezonden aan alle compagniescommandanten en daarna aan alle sectiecommandanten.

Nadat aldus een algemeen overzicht over het gebeurde was verkregen, is verband gezocht met de kazematbezettingen en met Cn. van stukken pag. en 8 staal op de brandpunten van den strijd, terwijl tenslotte voor elk gevecht afzonderlijk inlichtingen bij de bewoners, zoowel op den West- als op den Oostoever van de Maas, zijn ingewonnen.

Zoo hebben meer dan drie honderd personen medegewerkt aan het tot stand komen van de geschiedenis van den strijd aan de Maas, die een getrouw beeld geeft van het voorgevallene.

Het ligt in het voornemen episoden uit deze geschiedenis reeds nu het licht te doen zien. Aan deze publicatie gaan de hier volgende algemeene gegevens betreffende de Maaslinie vooraf.

Een woord van welgemeenden dank zij hier gericht tot allen, die hun volle medewerking verleenden door het verstreken van inlichtingen en aan hen, die ook in het terrein toelichtingen hebben willen geven. Zonder hun toewijding zou het niet mogelijk zijn geweest datgene tot stand te brengen, wat thans openbaar kan worden gemaakt.

I. ENKELE ALGEMEENE GEGEVENS BETREFFENDE DE MAAS-LINIE ¹⁾.

A. Het terrein.

De Maas is een, ongeveer 100 m breede, gekanaliseerde rivier, waarin stuwen zijn gelegen bij Linne (Z. van Roermond), Weerd (bij Roermond), Belfeld (Z. van Venlo) en Afferden (Z. van Boxmeer).

Bij geringe waterafvoeren zijn de stuwen gesloten en geschiedt de scheepvaart door naast de stuwlichamen gelegen schutsluizen. In dat geval is er praktisch zeer weinig stroom in de rivier, wat het overtrekken met behulp van drijvende hulpmiddelen, zooals rubberbooten, vereenvoudigt. Dit deed zich op 10 Mei 1940 voor.

De Maas stroomt in een natuurlijk bed; een dijk wordt alleen aangetroffen op den Westelijken oever bij Cuyk en Katwijk (tegenover Mook). Het winterbed, dat begrensd wordt door de hooge gronden, is van zeer afwisselende breedte en ligt nu eens voor het grootste deel op den Oostelijken, elders op den Westelijken oever. Het bestaat uit weiland zonder bebouwing, doch is plaatselijk van meidoornheggen of van een beplanting met populieren voorzien, zooals tusschen Roermond en Horn.

De niet tot het winterbed behorende hogere gronden zijn veelal in gebruik als bouwland en geven weinig dekking. Aan weerszijden van de rivier is een kunstweg gelegen, die op wisselende afstanden van het winterbed langs de rivier voert. De beide kunstwegen zijn op vele plaatsen van een hooge boombeplanting voorzien, terwijl de bebouwing zich ook buiten de dorpen langs die wegen groepeerd. Als algemeene regel kan worden aangenomen, dat het terrein tusschen de beide kunstwegen vrijwel geheel open en zonder bebouwing is. De naar de veren voerende zijwegen vormen in deze open terreinen bedekte couloirs.

Voor den verdediger is de toestand dáár het ongunstigst, waar de harde weg op den Westelijken oever ver van de Maas verwijderd ligt, omdat op die gedeelten de verbinding met de kazematten ongunstig is. In den regel is dit het geval bij bochten, waarvan de bolle zijde naar het Oosten is gekeerd. De terreinconfiguratie brengt mede, dat het winterbed in die gedeelten op den Oostoever zeer smal is, weshalve de kunstweg op dien oever de rivier aldaar vrij dicht of zeer dicht nadert. Dergelijke riviergedeelten lokken uit tot een overgang, hetgeen vooral het geval is, indien ter plaatse een veer aanwezig is met daarheen leidende verharde veerwegen.

Tenslotte zal een aanvaller rekening moeten houden met den toestand der rivieroever zelve, die plaatselijk soms metershoog bijna loodrecht uit het water oprijzen. Zoo is de Westelijke rivieroever ten Noorden van de stuw van Afferden voor het landen met drijvende overgangsmiddelen geheel ongeschikt.

Kaart- en terreinstudie toonen op duidelijke wijze, dat zeer goede, minder goede en ongeschikte overgangspunten elkander afwisselen.

Wat het Maas-Waalkanaal betreft, dit is op den waterspiegel omstreeks 60 meter breed; het ligt tusschen 2 hooge dijken; de Oostelijke dijk geeft den tegenstander uiteraard dekking en vormt een belangrijke doode hoek voor de verdedigers op den Westoever. Het terrein ten Oosten van het kanaal is vrij

¹⁾ Onder de Maaslinie wordt verstaan het gedeelte van de rivier de Maas van Wessem aan de Nederlandsch-Belgische grens tot aan de monding van het Maas-Waalkanaal bij Heumen, alsmede het aansluitende Maas-Waalkanaal tot de Waal bij Weurt.

open en overzichtelijk. Achter het kanaal vormen Heumen, de terreinen W. van het Wijchener ven, de Doekenborgh en omgeving en Weurt bedekte complexen. In het algemeen zijn de verdedigingsvoorwaarden langs het kanaal niet ongunstig. De sluiscomplexen bij de beide uiteinden vormen voor een aanvaller aantrekkelijke punten.

B. Het strategische doel van de Maasverdediging.

Nadat de Duitsche herbewapening een feit was geworden en de mogelijkheid van een Europeeschen oorlog dientengevolge was toegenomen, besloot de Nederlandsche Regeering in 1935 maatregelen te treffen om — zij het nog op zeer summiere wijze — de mobilisatie en concentratie van het leger te beveiligen tegen een strategische overvalling. Deze beveiliging beperkte zich voorschands tot de vaste overgangen over de groote rivieren.

Naarmate de motorisatie en mechaniseering van de buitenlandsche legers voortschreden en de mogelijkheid van een snel, overrompelend optreden dientengevolge toenam, vatte meer en meer de meening post, dat met de aanvankelijk getroffen maatregelen niet kon worden volstaan, doch zoo dicht mogelijk bij de grenzen een doorlopende weerstandslijn moest worden gevormd.

Het ligt voor de hand, dat de Maas en het daarbij aansluitende Maas-Waalkanaal voor het landsgedeelte ten Zuiden van de Waal de aangewezen weerstandslijn vormden.

Na de voltooiing van de mobilisatie en de daarbij aansluitende concentratie had bedoelde weerstandslijn haar aanvankelijke taak volbracht. Niettemin besloot de Nederlandsche legerleiding haar te handhaven. Voor wat betreft de Maasverdediging wilde de legerleiding daarmede aantoonen, dat zij de weerstand tegen een doormarsch door Nederland aan de grens wenschte te beginnen. Hiertoe moest de bezetting — waarvoor een minimum sterkte beschikbaar was — in de eerste plaats voorkomen, dat de bestaande vaste en drijvende overgangsmiddelen onbeschadigd in 's vijands handen vielen. Bovendien had zij tot taak om aan de grens de overschrijding daarvan vast te stellen, vervolgens ten Oosten van de linie 's vijands opmarsch door het stellen van hindernissen en versperringen te vertragen en uiteindelijk aan de Maas zoo hardnekkig mogelijk weerstand te bieden om op deze wijze tijdwinst te verkrijgen.

Gelet op de geringe sterkte der aanwezige troepen, rekende het Algemeen Hoofdkwartier, dat deze tijdwinst een halve dag, in het gunstigste geval één dag zou bedragen. Hiermede zou bereikt kunnen worden, dat in de Peel-Raamstelling de nog te treffen voorzieningen zouden kunnen worden uitgevoerd. Voorts was de tijdwinst van zeer groot belang met het oog op een eventueel uit Noordbrabant terugnemen van het gros van het III L.K. en van de Lichte Divisie.

Om dezelfde redenen was tusschen Maas en Peel-Raamstelling een stelsel van vernielingen en versperringen ontworpen, die door lichte troepen en pioniers zouden worden uitgevoerd. Daarna zouden bedoelde eenheden ter beschikking van C.-III L.K. of van C.-Peeldivisie komen.

Aan de in de Maasstelling ingedeelde troepen was als opdracht uitgegeven om een hardnekkige verdediging te voeren. Hun taak was derhalve „standhouden”. De legerleiding, die wel inzag, dat een uit het Oosten komende vijandelijke opmarsch over de geheele breedte der Maaslinie en met uitbuiting van alle beschikbare opmarschwegen zou geschieden, begreep zeer goed, dat

de ijle Maaslinie op verschillende punten zou worden doorbroken. Zij wenschte evenwel, dat in dat geval niet de geheele linie zou worden teruggenomen, doch dat op ieder overgangspunt zoo lang mogelijk weerstand zou worden geboden.

Zeer duidelijk komt dit o.a. in het Noorden tot uiting: terwijl de vijand al om 4.00 in het bezit van de brug bij Oeffelt was en reeds om 5.00 in den rug der Peel-Raamstelling bij Mill was, boden de troepen bij Boxmeer nog tot 9.30 en die te Mook en Cuyk zelfs tot na 12.00 weerstand.

C. Technische inrichting der Maaslinie.

1. *Gevechtsdekkingen.*

Het beveiligen van de vaste overgangen over de groote rivieren geschiedde door den bouw van z.g. rivierkazematten.

Van deze rivierkazematten lagen er in het Maasvak, dat hier zal worden beschouwd, twee bij elk der spoorbruggen van Mook, Gennep (Oeffelt), Buggenum en Venlo, alsmede twee bij de voetbrug te Roermond.

De rivierkazematten waren samengesteld van gewapend beton en overigens zoodanig ingericht, dat zij zeer weerstandbiedende, moderne verdedigingswerken vormden. Op 10 Mei is onomstootelijk bewezen, dat deze kazematten heel wat artillerietreffers konden incasseeren.

Nadat besloten was tot het vormen van een doorlopende weerstandslinje werd, in het begin van 1939, een bedrag van 10 millioen gulden ter beschikking gesteld voor het bouwen van een zoo groot aantal kazematten, dat elk automatisch wapen (mitrailleur) in een dergelijke dekking zou kunnen worden geplaatst.

In Maart volgde de verkenning van de bouwplaatsen, begin Juni werd met den bouw begonnen. Volgens het opgemaakte werkplan waren de kazematten aan Maas-Waalkanaal en Maas op 1 September 1939 gereed; de afwerking moest nog verder plaats vinden.

De gemaakte kazematten omvatten drie typen en wel:

1e. de gietstalen kazemat, in hoofdzaak toegepast op de plaatsen, waar frontaal vuur was te verwachten.

2e. de flankerende kazemat van gewapend-beton, waarvan het schietgat tegen rechtstreeksche treffers van vijandelijk geschut was beschermd door een voorgelegen zware dekking van gewapend beton.

3e. het z.g. „stekelvarken”, een lichte kazemat van gewapend beton met 3 schietgaten, welke tezamen een schootsveld van 190° hadden.

De schootsvelden der sub. 1e en 2e genoemde kazematten bedroegen 35° tot 40°; zij waren voorzien van een gasdichte afsluiting van het schietgat (boldoorvoering van de mitrailleuraffuit) en een apparaat voor luchtversching en voor het afzuigen van bij het vuren optredende gassen en rook.

De z.g. stekelvarkens waren van een constructie van beduidend kleinere afmetingen. Zij waren niet te min zichtbaar, terwijl de drie groote schietgaten zeer kwetsbare punten vormden. Wel waren zij tegen geweer-, mitrailleur- en 2 cm-patronen goed beschermd door stalen schietgatblinden van 2 cm dikte, doch pantserprojectielen doorboorden die platen gemakkelijk.

Behalve de genoemde kazemattentypen werden in de Maaslinie aangetroffen gevechtsofstellingen voor pantserafweergeschut, 8 staal, 6 veld en geweer-schutters, welke opstellingen van semi-permanenten aard waren.

Een dergelijke semi-permanente opstelling (S.P.O.) was aanwezig bij elke mitrailleurkazemat en was bestemd voor de manschappen van de groep, die

niet in de kazemat waren opgesteld. Zij bestond uit een stuk gevechtloopgraaf met houten bekleedingen en was voorzien van zitnissen en soms van lignissen onder de borstwering. Voorts waren infanterieschilden op de borstwering aangebracht. Schuilplaatsen waren niet aanwezig; het daarvoor bestemde hout werd juist in de eerste Meidagen van 1940 aangevoerd, evenals dat voor de opstellingen en schuilplaatsen van sectie- en compagniescommandanten.

De S.P.O. was in den regel op 30 tot 60 meter zijwaarts van de bijbehorende kazemat gelegen. Gemeenschapsloopgraven tusschen kazemat en S.P.O. en van de S.P.O. naar de opstelling van den sectiecommandant waren bijna nergens aanwezig.

Tusschen St. Agatha en den mond van het Maas-Waalkanaal liep een dijk langs den Westelijken Maasoever. Hier waren de S.P.On. vervangen door schuttersputten van gew. betonplaten, die in het dijkslichaam waren ingelaten en elk opstelling boden voor één geweschutter, die van een schild was voorzien. De putten lagen ongeveer 6 meter van elkander.

De opstellingen voor pantserafweergeschut (pag.), 8-staal en 6-veld waren eveneens meestal van hout en grond gemaakt. Veelal waren zij overdekt, soms met rails, soms met houten balken. De buitengewoon groote schietgaten maakten de opstelling zicht- en trefbaar; de positie der bedieningen was verre van benijdenswaardig, vooral als de vuurmond niet van een schild was voorzien, zooals bij 8-staal altijd en bij de 4.7. pag. veelal het geval was.

Het nijpende gebrek aan modern pantserafweergeschut op belangrijke gevechtsfronten had den O.L.Z. er toe genoopt de aan de Maas opgestelde stukken van 4.7 cm te doen vervangen door stukken van 8-staal. Deze laatste waren in de laatste April- en eerste Meidagen van 1940 aan de Maas aangekomen en hadden de opstellingen der pag.vuurmonden ingenomen. Deze pag-kanonnen waren echter op 10 Mei nog bij de Maasbataljons en hebben aan den strijd deelgenomen, hetgeen door sommige is geschied, zonder dat over eenige gevechtsoptelling werd beschikt.

2. *Het vuurplan.*

Het feit, dat voor de Maaslinie slechts 9 infanteriebataljons beschikbaar konden worden gesteld, was de oorzaak, dat alle compagnieën naast elkander moesten worden opgesteld en zelfs in dat geval nog vakken van 2½ tot 6 km breedte te verdedigen kregen.

Het gevolg van één en ander was, dat de Maaslinie het beeld vertoonde van een tot het uiterste uitgerekte enkelvoudige lijn van kazematten met bijbehorende S.P.On., terwijl nergens eenige diepte aanwezig was. Het was aan de legerleiding uiteraard volkomen bekend, dat het uitvallen van één of twee mitrailleurs een gat in het vuurfront zou veroorzaken, waarvan een actieve tegenstander onmiddellijk zou profijt trekken door de ijle linie op te rollen. Eén en ander zou hem te gemakkelijker vallen, omdat de mitrailleurs in de gietstalen en in de gewapend-betonnen kazematten slechts een sector van 35° tot 40° onder vuur konden nemen. Echter lieten noch de beschikbare troepen, noch de beschikbaar gestelde gelden toe de linie te verdichten of te verdiepen.

Vermeend werd evenwel, dat men deze bezwaren in den koop moest nemen en dat zij niet opwogen tegen de groote voordeelen, dat een tegenstander onmiddellijk nabij de grens krachtigen weerstand zou ondervinden en dat tijd kon worden gewonnen, aanvankelijk ter uitvoering van de mobilisatie en concentratie, later om de noodzakelijke laatste voorbereidingen voor de verdediging der Peel-Raamstelling te treffen.

De schootsvelden der kazematten, die de rivier in den regel flankerden, waren zoodanig gekozen, dat de binnengrens van het schootsveld de ijzerdraadversperring op den eigen oever kon flankeren, terwijl voorts een zoo groot mogelijk deel van de wateroppervlakte onder vuur kon worden genomen. Daartoe waren de kazematten en S.P.On. nagenoeg tot aan den rand van het zomerbed naar voren gebracht, hetgeen tot gevolg had, dat zij veelal in bijna geheel open terrein waren gelegen. Voorts trad als nadeel naar voren, dat de kazematten bij hooge rivierstanden onbereikbaar waren en onbezet moesten blijven.

Ook deze bezwaren werden in den koop genomen. Als de rivier in haar winterbed zou treden en van een kalmen, bijna stroomloozen waterloop zou veranderen in een woesten stroom van plaatselijk meer dan een kilometer breedte, zou de kans op een inval immers gering zijn, daar het slaan van noodbruggen op te groote bezwaren zou stuiten. Voorts werd het voordeel, dat men den vijand gedurende het overtrekken van de rivier met rubberbooten e.a. drijvende middelen onder krachtig mitrailleurvuur zou kunnen nemen, van beslissende beteekenis geacht te zijn.

In de bochten Zuid van Neer en Noord van Buggenum zijn de kazematten niet aan de rivier, doch in de koorde van den boog geplaatst. Dit geschiedde op grond van het feit, dat de beschikbare fondsen niet toelieten om het benodigde grootere aantal kazematten langs het water te bouwen.

De ervaring van 10 Mei 1940 heeft aangetoond, dat juist bij het te water laten der overgangsmiddelen en vooral bij het overgaan de vernietigende werking van de goed-beschermd opgestelde automatische wapens zich deed gevoelen zelfs tegenover de met doodsverachting telkens opnieuw ingezette Duitse overgangspogingen. Ook bleek het juist, dat de verdediger langs de geheele lengte der rivier een aaneengesloten vuurfront had gevormd.

3. *Hindernissen en opruimingen.*

Verwacht mocht worden, dat de eerste overgangspogingen met rubberbooten in een breed front zouden plaats hebben en dat den vijand daarbij door onze mitrailleurs belangrijke verliezen zouden kunnen worden toegebracht. Vermeend werd evenwel, dat het een deel van het eerste echelon zou gelukken om den Westelijken oever te bereiken. Zou dit deel op dien oever voorwaarts gaan, dan zouden de kazematten er geen vuur meer op kunnen geven en kon worden voorzien, dat de zeer ijle linie zonder veel moeite zou worden opgerold.

Teneinde den tegenstander bij het bereiken van den Westelijken oever te kunnen afremmen en nog voor het laatst te kunnen bestrijden, was langs dien oever zoo dicht mogelijk nabij den oeverrand een doorlopende hekversperring van prikkeldraad op stalen palen (op minder belangrijke deelen: op houten palen) aangebracht, die nog juist door de kazematten kon worden geëfileerd.

Gelet op de zeer groote lengte der verdedigingslijn (100 km van Mook tot Wessem) en de behoefte aan draadversperringen in de overige deelen van het land, werd met deze enkele versperring volstaan. Zij vereischte toch reeds 35.000 palen en 5 miljoen kg prikkeldraad ¹⁾.

Om dezelfde reden werden bij de Maaslinie geen landmijnen ingedeeld; slechts bij Wessem zijn er enkele tientallen gebruikt.

¹⁾ Bij het zooveel smallere Maas-Waalkanaal, waar aan het water derhalve een geringere waarde als hindernis moest worden toegekend als bij de Maas, waren op *beide* oevers hekversperringen aangebracht.

Opruimingen hebben aan de Maas niet plaats gehad. De beteekenis van de weerstand, die slechts zeer tijdelijk zou kunnen worden geboden, wettigde zeker niet om over 100 km frontbreedte uiterst kostbare opruimingen te doen. Ook het feit, dat de flankerende mitrailleurs toch het terrein op den Oostelijken Maasoever slechts plaatselijk onder vuur konden nemen, deed de beteekenis van het schootsveld op dien oever dalen. Tenslotte was overwogen, dat — bij aldien men plaatselijk door opruimingen een gunstiger toestand zou kunnen verkrijgen — er toch altijd gedeelten zouden blijven bestaan, waar aan opruimingen niet kon worden gedacht, n.l. waar steden, dorpen, bebouwde wegen, bosschen en korenvelden de rivier naderden, zooals bij Mook, Middelaar, Gennep, Heijen, Afferden, Heukelom, Bergen, Well, Zuid van Wellerlooi, Arcen, Velden, Venlo, Tegelen, Belfeld, Reuver, Donderberg en Roermond.

Juist deze punten zouden voor een tegenstander de aangewezen overgangspunten zijn, ongeacht of elders eenige opruimingen zouden zijn verricht.

4. *Verbindingen.*

Zeer droevig was het in de geheele linie gesteld met de verbindingen. Wel was het verbindingsnet tot en met de compagniescommandanten in orde, doch in de compagnieën zelf ontbrak meestal alles en moest de toestand al als gunstig worden bestempeld, indien de C.C. met S.Cn. telefonisch was verbonden. Voor de kazematten was een telefonische verbinding met den S.C. voorzien, doch nergens aanwezig. De legerleiding heeft reeds in 1939 deze aangelegenheid ernstig bestudeerd, doch zij stond machteloos, omdat het telefoonmaterieel, benodigd voor deze verbindingen, er eenvoudig niet was en er zelfs binnen afzienbaren tijd ook niet zou zijn. Het tekort aan dit materieel was ontstellend; dat, wat geleidelijk beschikbaar zou komen, moest voor nog dringender doeleinden worden beschikbaar gesteld.

De Maas-troepen waren dus in de compagnieën aangewezen op ordonnansen. Aangezien reeds van te voren kon worden begrepen, dat deze ordonnansen zelfs met grooten heldenmoed hun taak over open terreinen, die onder artillerie- of mitrailleurvuur lagen, niet zouden kunnen uitvoeren, beteekende zulks, dat de kazematten en S.P.On. geïsoleerd en geheel zelfstandig den strijd zouden moeten voeren en dat de invloed, dien S.Cn. en C.Cn. zouden kunnen uitoefenen, practisch nihil zou zijn.

D. *De bezetting der Maaslinie.*

Voor de verdediging van de Maaslinie waren bestemd 4 grens- en 5 hooger genummerde bataljons en wel: 2, 11, 15 en 17 G.B., alsmede 26 R.I., I-41 R.I. en III-41 R.I. Hiervan stonden 11 G.B. en I-26 R.I. aan het Maas-Waalkanaal onder de bevelen van C.-26 R.I., tevens C.-groep Maas-Waal, welke op zijn beurt ressorteerde onder C.-Brig. B. te Leeuwen.

De overige 7 bataljons behoorden tot de 5 verschillende vakken van de Peel-Raamstelling en wel: 17 G.B. tot het vak Weert, III-41 R.I. en 2 G.B. tot het vak Asten, III-26 R.I. en I-41 G.B. tot het vak Bakel, 15 G.B. tot het vak Erp en II-26 R.I. tot het vak Schaijk.

Wat de encadreering betreft, was er een belangrijk verschil tusschen de 4 grensbataljons en de 5 andere. Bij eerstgenoemde toch was — naar verhouding — veel beroepspersoneel ingedeeld. Zoo waren de 4 Cn. van de grensbataljons allen beroepsmajoor, de 5 Cn. der andere bataljons allen reserve-officier. Van de 12 compagniescommandanten der grensbataljons waren er 9 beroeps-

kapitein, van de 16 overige C.Cn. echter geen enkele. Ook onder de sectie- en groepscommandanten was bij de grensbataljons veel meer beroeps-personeel.

De sterkte der groepen was over het algemeen gering, vooral omdat vele compagnieën detachementen Oost van de Maas moesten geven, waarvan het personeel veelal ponds-pondsgewijze aan de groepen werd onttrokken. Een veel gehoorde klacht is, dat de groepssterkte veelal niet meer dan 8 tot 9 man bedroeg.

De legerleiding had reeds in November 1939 naar aanleiding van het zeer agressieve karakter van de oorlogvoering in Polen, verscherpte maatregelen gelast om te beletten, dat vaste en drijvende overgangsmiddelen, welke over of op de Maas aanwezig waren, onbeschadigd in 's vijands handen zouden vallen. In het tijdperk tusschen November 1939 en 10 Mei 1940 werd de paraatheid der met de bewaking belaste afdelingen herhaaldelijk door officieren van het A.H.K. op last van den O.L.Z. gecontroleerd, terwijl de Opperbevelhebber bij gehouden inspecties telkens weer de met de bewaking belaste troepen wees op de mogelijkheid van een overvalling.

Uiteraard waren de *vaste bruggen* van het grootste belang. Zij werden gevormd door de voetbruggen te Roermond en te Venlo en de spoorbruggen te Buggenum, Venlo (naast de voetbrug), Gennep en Mook (alle over de Maas). Over het Maas-Waalkanaal waren voetbruggen gelegen over de sluizen bij Heumen en Weurt en voorts bij Malden, Hatert en Neerbosch, bij welke laatste plaats zich een spoorbrug naast de voetbrug bevond.

Voor het uitvoeren der vernielingen aan bruggen en veren waren politietroepen aangewezen, die behoorden tot de groepen Grave, Haps, Boxmeer, Wanssum, Venlo en Roermond. Het personeel was tevens belast met de vernieling van enkele achter de Maas gelegen bruggen, zooals te Haps en te Wanssum.

Ten behoeve van de zinkschepenversperringen, voor patrouillegang op de rivier en voor het overzetten van van den Oostoever terugwijkende afdelingen waren enkele detachementen pontonniers en torpedisten ingedeeld, voorzien van motorvletten. Deze detachementen moesten eveneens zinkschepenversperringen maken in enkele, op den Oostoever in de Maas uitmondende wateren, zooals de Niers.

Oost van de Maas waren een aantal detachementen geplaatst, die bestonden uit grenswachtdetachementen en vernielingsploegen. De eerste dienden om de grensoverschrijding vast te stellen, de laatste om op de naar de Maas voerende wegen een aantal aspergeversperringen en verhakkingen te stellen; voorts zouden de op die wegen reeds aanwezige versperringen (b.v. van betonringen) worden gesloten. Bij de beschrijving der gevechtsacties zal telkens nader worden aangegeven, welke troepen voor dit doel waren uitgetrokken en hoe zij hun taak hebben vervuld.

West van de Maas moesten eveneens een aantal vernielingen en versperringen worden gemaakt, hetgeen gedeeltelijk door pioniers en gedeeltelijk door 3, 4, 5, 6-2 R.H. geschiedde, welke escadrons tusschen Maas en Peel waren gelegerd en die tevens, evenals 2 compagnieën wielrijders bij Roermond en bij Venlo voor verkenning Oost van de Maas dienden.

De aandacht wordt er op gevestigd, dat derhalve — behalve de in eerste lijn opgestelde troepen der Maasbataljons — *achter* de Maas aanvankelijk beschikbaar waren 8 compagnieën en escadrons, n.l.

4-2 R.H.	te Beers	} van 2 R.H., behorende tot III L.K.
5-2 R.H.	te Boxmeer	
6-2 R.H.	te Oploo	
3-2 R.H.	te Sint-Anthonis	} van Lt.Div.
2-I-2 R.W.	te Blerick	
4-2 G.B.	te Blerick	} van Lt.Div.
1-I-1 R.W.	te Horn	
4-17 G.B.	te Horn	

De opdracht voor deze eenheden was om na het volbrengen der vernielingsopdrachten zoo snel mogelijk af te marcheeren en wel 4-2 R.H. naar Wamel, 3, 5, en 6-2 R.H. naar 's Hertogenbosch, de beide compgn. wielrijders naar de Lichte Divisie en 4-2 G.B. en 4-17 G.B. naar door den T.B.N.Br. aangewezen plaatsen. Zeer te betreuren is het, dat deze snel-verplaatsbare eenheden (alle waren voorzien van rijwielen) niet als reserves ter beschikking van de Cn. van de Maasbataljons konden worden gesteld; zij waren evenwel elders méér noodig.

E. Slot.

Uit het vorenstaande kan worden vastgesteld, dat aan de Maaslinie noodgedwongen verschillende zeer groote nadeelen kleefden.

Daarbij komt, dat de troepen in de Maaslinie ruim een jaar lang voortdurend onderworpen waren geweest aan zwaren wacht- en patrouilledienst met talloze alarmeeringen, zoodat zij den oorlog verre van frisch begonnen.

In deze stelling met zijn vele onvolkomenheden moest de zwakke bezetting den strijd aanbinden met een zeer modern bewapenden, geestdriftigen en intensief-geoefenden tegenstander, die — gelet op den omvang van zijn plannen — met een geweldige overmacht in een breed front zou oprukken.

Dat de Nederlandsche legerleiding dezen strijd wenschte te aanvaarden pleit voor het vertrouwen, dat zij in het personeel van de Maasbataljons stelde. De tiende Mei 1940 heeft geleerd, dat dit vertrouwen door Limburgers, Brabanders, Rotterdammers (15 G.B.) en Gelderschen (11 G.B.) in geen deele is beschaamd geworden. Integendeel: de zwakke Maasbataljons wisten een roemvolle bladzijde toe te voegen aan de krijgsgeschiedenis van het Nederlandsche Leger.

AAN BESTELLERS VAN LOSSE EXEMPLAREN.

Ingevolge de door de autoriteiten voorgeschreven regeling van het papierverbruik is de oplage van dit blad boven het voor abonnementen benodigde aantal beperkt. Aan bestellingen van losse exemplaren zal dus niet steeds gevolg gegeven kunnen worden. Om teleurstelling te voorkomen, raden wij hun, die tot dusver losse exemplaren kochten, aan, een abonnement te nemen, waardoor toezending verzekerd is.

Bestelling aan den boekhandel of rechtstreeks aan de Administratie van „De Militaire Spectator” Zwarteweg 1, Den Haag.

IV

HET GEVECHT BIJ GRUBBENVORST (10 MEI 1940)

bewerkt door J. J. C. P. WILSON
Luitenant-Kolonel van den Generalen Staf,
onder toezicht van den Generaal-majoor N. T. CARSTENS,
Hoofd van het Hoofdregelingsbureau.

TROEPENDEEL:

2-III-26 R.I.,
versterkt met deelen van M.C.-III-26 R.I.,
1 stuk pag. en 1 stuk 8 Staal.

VOORWOORD.

De zon was op den 10en Mei 1940 nauwelijks boven den horizon verzezen, toen de Duitsche aanval op de Maaslinie in een breed front werd ingezet. Er ontketenden zich een serie gevechten van Mook tot Afferden en van Broekhuizen tot Wessem (aan de Belgische grens).

De beschrijving van deze gevechten, waarvan de eerste hierbij wordt aangeboden, is niet alleen gegrond op de gevechtsberichten van de bataljons- en compagniescommandanten, doch mede op schriftelijke verslagen en verklaringen van alle er bij betrokken sectie- en groepscommandanten, voor zoover deze althans bereikbaar bleken. Voorts werden de kazematten bezocht en gefotografeerd en werden inlichtingen ingewonnen bij de bewoners ter plaatse.

Voor het gevecht bij Grubbenvorst leverden de C.C., de 5 sectiecommandanten en 15 groeps- en stukscommandanten hun bijdragen in. Aangenomen mag worden, dat het hier aangeboden verslag een getrouw beeld van het voorgevallene geeft.

Wij merken hierbij op, dat te Grubbenvorst en omgeving ter zake van het gevechtsverloop verhalen de ronde doen, die in flagranten strijd zijn met de feiten, zooals deze naar aanleiding van de verklaringen van ruim 20 kaderleden zijn vastgesteld. Zoo is het verhaal, dat koepel 146 niet zou hebben geschoten en dat de vijand reeds om 5 uur over de Maas zou zijn gekomen, bepaaldelijk onjuist en werpt het een geheel onverdiende blaam op de compagnie.

Moge dit officieele relaas deze onjuistheden recht zetten.

1. Algemeene toestand (zie de schetsen).

Tusschen paal 109 en pl. 115,5 was aan de Maas opgesteld 2-III-26 R.I. onder bevel van den reserve-kapitein J. F. A. ZANOLI. Zij was versterkt met 5 zware mitrailleurs, 1 stuk pag. en 1 stuk 8 staal¹⁾.

De bezetting beschikte over 11 gietstalen koepels, 2 flankerende betonkazematten en 2 stekelvarkens, waarin de 5 zware en 11 der 12 lichte mitrailleurs waren opgesteld. (In stekelvarken S 135 bevonden zich 2 lichte mitrailleurs). De twaalfde lichte mitrailleur stond in een semi-permanente opstelling (S.P.O.) nabij het veer van Grubbenvorst.

Bij elke kazemat behoorde een S.P.O., waarin de rest van de groep was opgesteld. In sommige groepen bevond de Gr.C. zich in de kazemat, bij de meeste echter in de S.P.O. Een der S.P.On. was nog niet gereed; zij is op last van den betrokken Sectie-commandant (res.Lt. D. A. JIPPES) nog in de vroege morgenuren van 19 Mei geschikt gemaakt als gevechtsofstelling.

De gietstalen koepels waren geheel met grond aangevuld en — behoudens het schietgat — overdekt en waren derhalve uitstekend gemaskeerd. Jammer genoeg was enkele dagen voor 10 Mei op de grasmatten een dikke laag mest — hoofdzakelijk bestaande uit stroo — gebracht, waardoor de koepelopstellingen zeer zichtbaar waren geworden. Bij verschillende koepels is deze mestlaag tijdig verwijderd geworden.

In het geheele compagniesvak was langs de eigen zijde van de Maas een hekversperring van prikkeldraad aangebracht.

De compagnie had eenige dagen voor den 10den Mei juist het materiaal ontvangen voor de groepsschuilplaatsen (te maken bij de S.P.On.) en voor de opstellingen der S.Cn. Bij één der Sectiën was één groepsschuilplaats klaar. Als dekking tegen artillerievuur beschikten de soldaten in de S.P.On. slechts over de schuilnissen (zit- en lignissen), de S.Cn. beschikten niet over een dekking.

De 5 zware mitrailleurs waren opgesteld in de koepels 134, 139 en 140 en in de flankerende betonkazematten 132 en 137, het stuk 8 staal ongeveer 200 meter Zuid van het pontveer. Het stuk pag. stond in een plaatijzeren garage in de nabijheid van dit veer.

De compagnie was ingedeeld in 5 sectiën, die van Zuid naar Noord als volgt waren samengesteld:

a. een sectie van M.C. onder res. 1e Luitenant R. HAGENOUW in de koepels 132, 133 en 134 (2 zware en 1 lichte mitrailleur).

b. een sectie van 2-III-26 R.I. onder res. 1e Luitenant D. A. JIPPES in de kazematten 135, 136 en 137 (3 lichte en 1 zware mitrailleur).

c. een sectie van M.C. onder Vaandrig G. A. VAN APeldoorn in de koepels 138, 139 en 140 (2 zware en 1 lichte mitrailleur).

d. een sectie van 2-III-26 R.I. onder Vaandrig P. J. VAN DOORMALEN in de koepels 141 en 142 (3 lichte mitrailleurs, waarvan 1 in een S.P.O.).

e. een versterkte sectie van 2-III-26 R.I. onder res. 2e Luitenant L. PAPING in de kazematten 143, 144, 145 en 146 (4 lichte mitrailleurs).

Laatstgenoemde officier was tevens commandant van een vooruitgeschoven detachement op den Oostelijken Maasoever te Schandelo. Het telde 2 onder-

¹⁾ Het stuk pag. was enkele dagen voor 10 Mei vervangen door het stuk 8 staal en zou een andere bestemming krijgen. Doordat deze nog onbekend was, was het stuk pag. nog te Grubbenvorst aanwezig. Er was evenwel geen gevechtsofstelling voor, daar deze door het stuk 8 staal werd bezet.

officiëren, 2 korporaa's en 31 man en had tot taak om te waarschuwen bij grensoverschrijding en om de verhakking no. 1504 te Schandelloo te stellen.

Aangezien de Duitsche grens in het vak der compagnie slechts op 4 kilometer van de Maas was gelegen, was vooral de waarschuwendende taak van zeer veel belang.

Wat het terrein in het compagniesvak betreft, kan worden medegedeeld, dat het Maasdal er smal is. De hooge oeverranden naderen het water tot op korten afstand. Aan den Oostelijken oever komen zij Zuid van Hasselt zelfs tot aan de rivier; aldaar geven het dorp Velden en het gehucht Hasselt aan den naderenden tegenstander dekking.

Op den Westoever is de smalle terreinstrook tusschen den hoogen oeverrand en de rivier open; van den kunstweg Arcen—Velden gezien, die sterk domineert, zijn de Nederlandsche kazematten duidelijk zichtbaar. Zuid van het veer van Grubbenvorst is de toestand voor den verdediger gunstiger; in het gedeelte tusschen het veer en het „Gebroken Slot” nadert de zeer bedekte hooge rand de rivier. Dit is vooral bij laatstgenoemde ruïne het geval. De kunstweg Grubbenvorst—Venlo is aldaar geheel in het bosch gelegen.

Zooals de kaart doet zien, zijn tusschen den kunstweg Lottum—Grubbenvorst—Venlo eenerzijds en den kunstweg Tienray—Horst—Sevenum anderzijds uitgestrekte boschterreinen gelegen, die voor een terugtocht zeer gunstig zijn.

De cp. van C.-III-26 R.I. (res. Majoor C. A. W. F. SICHERER) was gevestigd te Horst, die van den C.C. aanvankelijk in het Hotel Breidenbach te Grubbenvorst. Kapt. ZANOLI heeft al spoedig zijn cp. verplaatst naar het op de schets aangegeven punt in een boomgaard nabij het Nonnenklooster, in welk gebouw telefoonverbinding aanwezig was en later in het klooster zelve. ¹⁾

Er was telefonisch verbinding tusschen den C.C. en den B.C. en met de sectiecommandanten. De kazematten waren *niet* met de sectiecommandanten verbonden.

De commandovoering door de S.Cn. stuitte derhalve op zeer groote moeilijkheden.

Ten aanzien van de telefonische verbindingen deed zich een onaangename verrassing voor. Onmiddellijk na het begin der vijandelijkheden bleek een deel dier verbindingen onbruikbaar te zijn en wel van den C.C. met de Sectiën PAPING, JIPPES en HAGENOUW. Met de Vaandrigs DOORMALEN en VAN APeldoorn bleef de verbinding intact, omdat de telefoonposten aldaar tot het plaatselijke net te Grubbenvorst behoorden. Alle andere verbindingen liepen over Venlo, waar de centrale door Nederlandsche troepen buiten gebruik is gesteld.

Kapt. ZANOLI behielp zich door 2 motorrijwielen te vorderen.

Het behoeft geen betoog, dat de bevelvoering en berichtgeving zeer werden bemoeilijkt. Zoo bedroeg de afstand van de Cpn. van de twee Zuidelijke sectiën naar den Cp. van den C.C. resp. 3¹/₂ en 5 km.

Ook in de sectiën was het opnemen van het verband zeer moeilijk, omdat er geen naderingsloopgraven waren en het verkeer met ordonnansen door het

¹⁾ Het telefoontoestel in Hotel Breidenbach, dat voor verbinding met C.-III-26 R.I. zorgde, bleef tot 7.30 door 2 telefonisten bezet. Op dat uur nam de C.C. deze twee man terug, omdat het Hotel onder artillerievuur lag.

intensieve vijandelijke vuur over de open terreinen practisch onmogelijk bleek. Het kostte één zeer moedigen ordonnans (dpl. soldaat BOUTEN) het leven.

Een tweede nadeel voor den verdediger was het uiterst breede compagniesvak van $6\frac{1}{2}$ km breedte. Alle groepen stonden met tusschenruimten van gemiddeld 400 meter naast elkaar in de onmiddellijke nabijheid van de Maas. Noch de C.C., noch de S.Cn. beschikten over eenige reserve.

Ook dit nadeel moest worden aanvaard, omdat de beschikbare troepenmacht niet toeliet om meer troepen aan de Maas in te zetten.

De taak der compagnie was: Standhouden. Zij moest den ongelijken strijd aanvaarden en volhouden in de overtuiging, dat elk uur tijdwinst een bate zou zijn, waarvan de beteekenis alleen door het legerbestuur kon worden overzien.

Zooals wij zullen aantonen, heeft in het algemeen die geest ook deze compagnie, die het wanhopige van haar taak zeer goed inzag, bij het gevecht op 10 Mei bezielde.

2. Gebeurtenissen Oost van de Maas.

Op Donderdag 9 Mei te 20.00 berichtte de C.C. aan Luit. PAPING te Schandelloo, dat in Duitschland de alarmtoestand was ingesteld en droeg hem op een patrouille langs de grens te zenden tusschen de kunstwegen Schandelloo—Straelen en Venlo—Straelen. Deze patrouille meldde, hetgeen Luit. PAPING ook zelf vaststelde, dat het in Duitschland zeer rumoerig was. Men hoorde motorengeluid, paardengetrappel, geratel van voertuigen en zelfs commando's.

Te 22.00 deelde Kapitein ZANOLI mede, dat hij een inval verwachtte. Luit. PAPING deed toen de stalen draden der aspergeversperring 600 m van de grens op den kunstweg Straelen—Velden doorknippen, hetgeen eigenlijk eerst na grensoverschrijding mocht geschieden. Achteraf bleek dit initiatief zeer juist te zijn geweest, daar het doorknippen ongeveer een uur tijds vorderde.

Te 0.15 (10 Mei) gelastte Kapitein ZANOLI, ingevolge van hoogerhand ontvangen bevelen, dat verhakking 1504 te Schandelloo moest worden gesteld. De boomen vielen goed en de kronen werden flink met prikkeldraad doorvlochten ¹⁾. Tegen drie uur meldden zich de soldaten, die hieraan hadden gewerkt, weer te Schandelloo bij luit. PAPING.

Het was toen stil aan de grens.

De eenige taak was nu nog om den C.C. tijdig te waarschuwen bij grensoverschrijding. Hiervoor stond een wacht van 6 man op den kunstweg naar Straelen bij de grens. Sergeant DE HOND, door Luit. PAPING naar die post gezonden, vond de mannen in het wachtlokaal van het café Rens, doch haalde hen daaruit en verspreidde de soldaten langs de grens. Door dezen zeer juiste maatregel werd de grensoverschrijding tijdig gemeld: de eerste over de grens komende Duitschers liepen onmiddellijk naar het café Rens, denkende daar de wacht aan te treffen.

¹⁾ De boomen schijnen te dun te zijn geweest, zoodat zij door de Deutsche troepen met handkracht zijwaarts van den weg zijn gewenteld.

Even vóór het dag-woorden, meldde een wielrijderspatrouille aan Luit. PAPIING, dat de Duitsche versperring op den kunstweg naar Straelen was weggenomen. Tegelijkertijd klonken schoten en meldden 2 soldaten de grensoverschrijding, die door Luit. PAPIING onmiddellijk telefonisch werd doorgegeven aan Kapitein ZANOLI. Het was toen 4.01.

Luit. PAPIING had zijn mannen opgedragen, om — zoodra de grens zou worden overschreden — naar het veer bij Grubbenvorst te gaan. Hij zelf verbrandde zijn papieren, volgde op de motorfiets en wachtte te Velden zijn mannen op. Behalve de post aan de grens van 6 man, gelukte het aan het geheele detachement achter de Maas in veiligheid te komen (ongeveer te 4.40)¹⁾.

Luit. PAPIING, zulks nog niet wetende, voer met een vlet van de torpedisten de Maas af tot Hasselt en stapte er aan den wal om te zien, of daar soms nog soldaten van zijn detachement zouden zijn. Hij vond deze niet, doch bemerkte, dat de Duitschers reeds in Hasselt waren, zoodat hij hals over kop den Westelijken Maasoever heeft moeten bereiken. Hij ging naar koepel 145.

3. Het forceeren van den overgang.²⁾

Het werd nu (d.w.z. te ongeveer 4.50) onmiddellijk bittere ernst. De vijand, wien het er blijkbaar om te doen was om dezen eersten weerstand snel op te ruimen, begon de kazematten en S.P.On. bij het veer en in de omgeving daarvan onder vuur te nemen. Hij ging daarbij zeer systematisch en oordeelkundig te werk. Zoo werd kazemat 145, die naar het Noorden vuurde en die dus geen vuur kon brengen op het overgangspunt bij het veer, gespaard!

Het waren vooral de sectiën PAPIING en DOORMALEN, die het moesten ontgelden, terwijl ook de sectie VAN APELDOORN al onmiddellijk in het gevecht werd betrokken. De vijand nestelde zich daarbij in de huizen en achter heggen in de onmiddellijke nabijheid van de rivier. Het vuur werd door onze troepen uit kazematten en S.P.On. beantwoord.

Terwijl aanvankelijk alleen mitrailleur- en geweervuur werd ontvangen, werd dit al spoedig gesteund door vuur van pag. kanonnen van ongeveer 4 cm kaliber, later eveneens door mortieren en nog later (te ongeveer 6.30) door artillerie, vermoedelijk van 15 cm.

Het vuur der artillerie werd blijkbaar geleid door vliegtuigen. Een onder-officier deelt althans mede, dat een klein vliegtuig boven de stelling verscheen en iets liet vallen, hetgeen een sissend geluid maakte. Daarna volgde artillerievuur op het veerhuis. Ook Vaandrig VAN APELDOORN stelde een en ander vast.

De strook, waar het gros van de Duitsche troepen den overgang wilde forceeren, was gelegen tusschen en ter weerszijden van de beide harde wegen, die op den Oostoever van Velden en van Hasselt naar de rivier leiden. Zooals uit het vuurplan blijkt, kon op dit gedeelte vuur worden gebracht door de kazematten 146, 144, 143, 142, 141 en 139 en door de S.P.On. van 142, 143, 144, 145, 146 en bij het Veer. De beteekenis van het vuur van kazemat 139 is den aanvaller blijkbaar aanvankelijk ontgaan; deze koepel werd althans aanvankelijk betrekkelijk met rust gelaten.

¹⁾ Ongeveer tegelijkertijd werd de wielrijderspatrouille, waarover hiervoor werd geschreven, over de Maas gezet.

²⁾ De veerpont te Grubbenvorst was inmiddels tot zinken gebracht. Dit is gebeurd door de groep infanterie, opgesteld in de S.P.O. nabij het veer en wel onmiddellijk, nadat van den C.C. bericht was ontvangen, dat de vijand de grens had overschreden. De pont is dus te ± 4.10 gezonken.

Een nevanggroep van den aanvaller boog reeds in den aanvang te Velden af en nestelde zich aan de rivier tusschen de kazematten 141 en 138. Deze groep werd onmiddellijk door de sectie APeldoorn en door de groep van Sergeant VAN HELVOIRT (kazemat 141) onder vuur genomen en beantwoordde dit met mitrailleur- en later met artillerievuur.

Te ongeveer 7.00 deed de vijand in bovengenoemde strook zijn eerste belangrijke overgangspoging¹⁾, die was ingeleid door mortiervuur (vanaf 5.50) en door artillerievuur (vanaf 6.30). Het vuur werd op dit uur een paar honderd meter naar het Westen verlegd.

Op dat oogenblik was de toestand in de stelling de volgende:

De lt.mitr. van de S.P.O. bij het veer was te omstreeks 6.30 onherstelbaar gestoord; het mechanisme zat onwrikbaar vast. De opstelling zelve lag onder hevig mortiervuur; 1 man was gesneuveld, de overigen moesten dekking zoeken in de schuilnissen.

Vaandrig DOORMALEN leidde uit het veerhuis het vuur van de manschappen in de S.P.On. Hij bleef zulks doen ondanks het hevige mitr.vuur, dat op het huis werd afgegeven en eindigde er pas mede, toen het veerhuis door art.treffers in brand was geschoten. Hij zocht toen in het dorp dekking en probeerde van daaruit zijn re.groep (S.P.O. 141) te bereiken, hetgeen mislukte.

De mitrailleurs van 144 en 146 waren vóór 7.00 vernield, die van 144 werd door een granaattreffer volledig dubbel gevouwen, echter eerst nadat alle munitie was verschoten. In kazemat 146 was sergeant BRAAT alleen. Na het eerste vuur der pag.kanonnen hadden zijn beide helpers hem lafhartig verlaten en moest hij het werk alleen doen. Hij deed het goed, tot de mitrailleur tegen 7.00 onbruikbaar werd geschoten (schoorsteen afgeschoten). Luitenant PAPING, die uit koepel 145 uitzicht had op koepel 146, verklaart, dat deze koepel zeer hevig onder vuur heeft gelegen en dat talrijke artillerietreffers in de nabijheid vielen. Sergeant BRAAT meldt, dat stukken zode en scherven in den koepel terecht kwamen.

De S.P.O. van 146 werd krachtig onder mitrailleurvuur genomen.

Toen de Duitschers dus te 7.00 hun overgangspoging deden, konden alleen de mitrailleurs van 143, 142 en 139 vuur op het overgangsvak brengen. De overige, daarvoor in aanmerking komende, automatische wapens waren vernield.

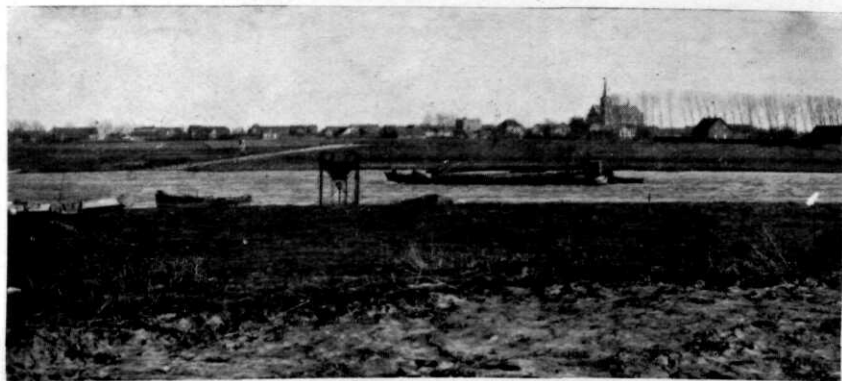
Inmiddels bleek, dat zelfs twee lichte mitrailleurs en één zware, hoewel opgesteld op 1500 meter van het overgangspunt, voldoende zijn om een aanval af te slaan²⁾. Bij het veer en tegenover kazemat 144 trachtten 14 bemande rubberbooten elk met 20 tot 25 man, over te gaan (vermoedelijk dus 2 × één compagnie). De aanval werd op resolute wijze afgeslagen; de vijand, die aanmerkelijke verliezen leed, week terug naar den Oostoever en zocht o.m. dekking in Hasselt.

Tegelijkertijd werd een kleine overgangspoging gedaan tusschen de kazematten 138 en 139 door 3 rubberbootjes, elk met 4 tot 5 man. De poging werd door het vuur der kazematten 138 en 140 verijdeld³⁾. Ook bij kazemat 141 werden plaatselijke pogingen afgewezen.

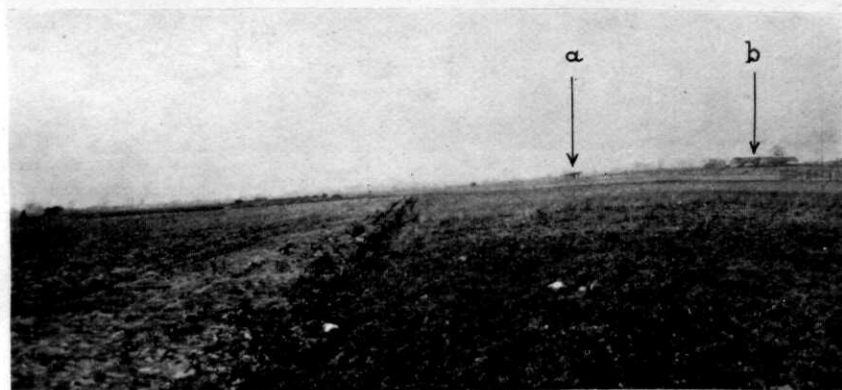
¹⁾ Reeds eerder was door kleine ploegjes Duitschers geprobeerd om over de Maas te komen. Koepel 146 deed een poging van 2 bootjes, elk met 3 man bemand, mislukken, vuur uit S.P.O. van 144 deed 3 Duitschers, die een roeiboot wilden bemachtigen, sneuvelen.

²⁾ Het kijkglas van koepel 139 werd al spoedig vernield, waardoor de koepelbediening blind was. Sergt. BOUMA gaf daarna kaartvuren af met de door hem vastgestelde vuurgegevens.

³⁾ De vraag rijst of dit wellicht een poging is geweest om op verrassende wijze de mitrailleur van koepel 139 te bemachtigen.

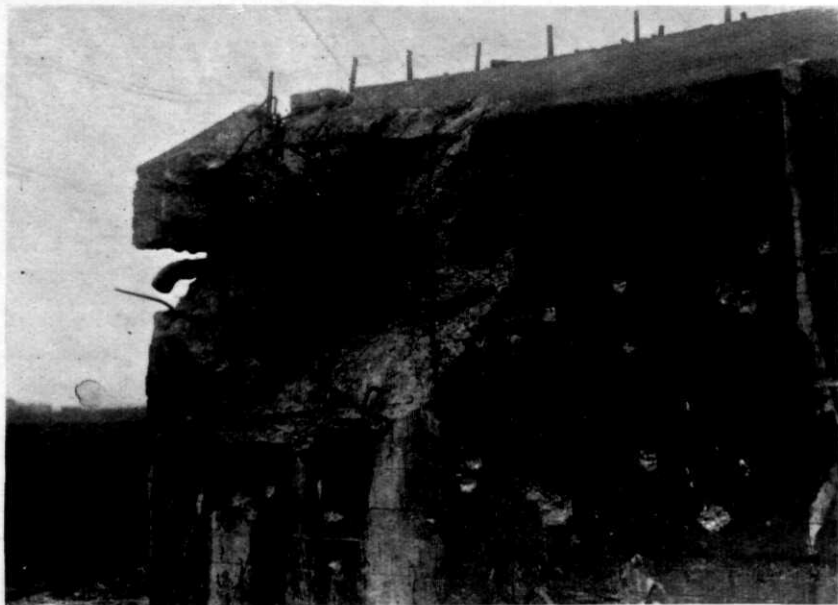
Afb. 1. Gezicht van S.P.O. bij het veer te Grubbenvorst op Velden.

Afb. 2. Het volkomen open terrein tusschen den kunstweg Lottum—
Grubbenvorst en de Maas (deze stroomt rechts, doch is onzichtbaar).
Foto genomen van het veerhuis te Grubbenvorst in Noordelijke richting
(a = kazemat 144 S; b = boerderij aan de rivier bij Hasselt).

Afb. 3. Het schootsveld van kazemat 139 G (a = kerk Grubbenvorst;
b = Grubbenvhoeve; c = veerhuis Grubbenvorst).

Afb. 4. Kazemat 132 B (voorliggende betonwand ter bescherming van het schietgat).

Afb. 5. Kazemat 142 G.

Foto's Hoofdregelingsbureau

Na deze mislukte pogingen, werd een zeer intensief vuur met artillerie, mortieren, pag. en mitrailleurs geopend op de S.P.On. en op de kazematten, van welke laatste vooral kazematten 139 en 142 het moesten ontgelden. Om 8.30 blokkeerde een groot blok beton het schietgat van koepel 139, die dus buiten werking werd gesteld. „Er kwam geen einde aan het vuur” meldt een der groepscommandanten. Inderdaad heeft dit vuur tot 9.00 geduurd. Toen deed de vijand op groote schaal een nieuwe overgangspoging, die lukte, aangezien alle kazematten zwegen. Wel werd uit enkele der S.P.On. nog met geweren gevraagd, doch dit was van geen beteekenis. Zoo hield sergt. v. D. GRIEND met 2 man, waaronder de gewonde korporaal DRIESSEN, den strijd vol tot de handgranaten in hun S.P.O. 144 vielen. Bij honderden zetten de Duitsche troepen bij het Pontveer en tegenover kazemat 144 voet aan wal, drongen door en namen de resten der Sectiën PAPING en DOORMALEN door aanvallen in den rug krijgsgevangen. Te 9.40 viel dit lot aan den C.C. met zijn Staf op den commandopost ten deel.

Van de 7 mitrailleurs der beide Sectiën PAPING en DOORMALEN waren er 5 onbruikbaar, daar sedert 7.00 van die van 141 de mantel was doorschoten en die van 142 door een voltreffer buiten gevecht was gesteld.

Slechts de mitrailleur uit koepel 143 en die uit koepel 145, die naar het Noorden vuurde, waren nog intact, doch zijn onbruikbaar gemaakt.

De geweldige intensiteit van het vuur moge blijken uit de verklaringen van sectie- en groepscommandanten en uit de verliezen. De groepen telden 7 tot 8 man (met inbegrip der koepelbezettingen), zoodat de totale sterkte der beide sectiën 60 man bedroeg. Hiervan werden 4 man gedood en 7 gewond. Ook bij het stuk pag. vielen 2 zwaar-gewonden.

Dit stuk had reeds vroeg het vuur geopend op een Duitschen mitrailleur en dezen tot zwijgen gebracht. Al spoedig werden 2 man gewond en heeft de sergeant SONNEMANS het in open opstelling staande stuk achterwaarts van stelling doen veranderen en daarvan aan den C.C. mededeeling gedaan. Het viel te 9.00 in 's vijands handen.

Het stuk 8 staal heeft geen projectielen verschoten, tengevolge van de merkwaardige opvatting van den stukscommandant, dat hij alleen op vechten pantserwagens mocht vuren. De bediening, die nog wel met karabijnvuur aan het gevecht deelnam, werd te 9.00 krijgsgevangen gemaakt. De wachtmeester wist te ontkomen.

Zeer te betreuren is, dat de S.P.O. bij het veer juist gedurende den overgang der Duitsche troepen de witte vlag heesch. De bezetting was murw geworden door een moorddadig artillerievuur, dat haar tot volkomen werkeloosheid dwong. Van eenigen invloed op den afloop van den strijd is deze daad evenwel niet geweest.

De overgegene Duitsche troepen bekommerden zich alleen om de bezettingen der verdedigingswerkjes in de onmiddellijke omgeving van het overgangspunt, nl. 142, 143, 144, 145 en 146. Zij werden gevangen genomen. Het meer naar het Zuiden gelegen deel van 2-III-26 R.I. hield evenwel stand.

4. De gebeurtenissen Zuidelijk van het veer.

Ten Zuiden van het veer stonden de sectie VAN APeldoorn en Noord daarvan de groep VAN Helvoirt (kazemat 141) van de sectie DOORMALEN. Van laatst-

genoemde groep bevonden zich een korporaal met 2 soldaten in den koepel, de sergeant met 6 man in de S.P.O. Hierbij was de dienstplichtige SEELEN, die al geruimen tijd vrij van dienst was en corveedienst deed in de kamer der onderofficieren. Deze flinke soldaat meldde zich bij zijn groepscommandant met de woorden: „Sergeant, ik hoor bij U en nu het spant, wil ik er bij zijn.” Eenige uren later werd hij door een granaat zwaar gewond.

Reeds vroeg verscheen de vijand tegenover de groep, doch buiten het schootsveld van koepel 141. Uit de S.P.O. werd hevig vuur geopend. Enkele overgangspogingen van zwakke afdelingen werden afgewezen. Na een kleine pauze begon het artillerievuur ook hier een woordje mee te spreken. Onder dekking van dit vuur werden nogmaals eenige overgangspogingen gedaan, waaronder één met 5 bootjes, doch de kranige groep wist alles af te wijzen. Soldaat SLEGERS onderscheidde zich hierbij als een uitmuntend scherpschutter. Hij nam het bevel over de groep over, toen sergeant VAN HELVOIRT en dpl. SEELEN door een granaat ernstig werden gewond, zond een dpl. weg om geneeskundige hulp en streed met 3 man verder.

Eindelijk gelukte het een rubberbootje met 6 man om de Maas over te steken. SLEGERS meldde zijn sergeant, dat hij de S.P.O. even ging verlaten, zocht een opstelling in het terrein uit en ging den strijd aan met de tot 50 meter genaderde Duitschers.

Noord van de groep was de stelling toen reeds gevallen, de mitrailleur in koepel 141 was vernield en de laatste 3 man van de groep trokken terug (dit kostte twee van hen het leven). Soldaat SLEGERS bleef met de beide gewonden achter en zei tot zijn sergeant: „Laatste man en laatste patroon, sergeant”. Hij zette den strijd voort, tot een buikwond hem buiten gevecht stelde. Eerst 's middags omstreeks 15.00 werden het kleine groepje en de koepelbezetting krijgsgevangen gemaakt. Van de 10 man betaalden 2 den tol met hun leven en werden 4 gewond.

Bij de sectie van Vaandrig VAN APELDOORN was, zooals reeds werd vermeld, de eerste overgangspoging om 7.00 afgewezen. Voorts werkte kazemat 139 krachtdadig mee tot het afslaan van den overgang bij Grubbenvorst om 7.00.

Een tweede overgangspoging te omstreeks 9.00 van ongeveer een Sectie gelukte gedeeltelijk. Een deel van de vijandelijke infanterie kwam over de Maas, zooals uit kazemat 138 werd vastgesteld. Het is wel bijna zeker, dat dit de patrouille is geweest, waarmede dpl. SLEGERS heeft afgerekend, aangezien van de werkzaamheid van deze overgestoken Deutsche troepen verder niets is gebleken.

Vóór de beide overgangspogingen werd door den vijand een inleidende beschieting gehouden met mortieren, die buiten het bereik der koepels tegenover het „Gebroken Slot” was opgesteld. Voorts werd het geheele terrein intensief belegd met mitrailleurvuur en vuur van 2 cm kanonnen en kwam tegenover koepel 138 een vlammenwerper in actie, doch zonder eenig succes.

Het mortiervuur, dat vrij intensief was, lag goed. Het resultaat was, dat de lichte mitrailleur in koepel 138 in tweeën werd geschoten en dat de zware mitrailleur in 139 buiten gevecht werd gesteld door een stuk beton, dat voor het schietgat belandde.

Toen Vaandrig VAN APELDOORN geen berichten of bevelen meer kreeg, een naar den Cp. van den C.C. gezonden ordonnans niet terugkeerde en hij in Grubbenvorst Deutsche soldatenliederen hoorde zingen, begreep hij, dat langer standhouden geen zin had en zou leiden tot gevangenneming van de sectie.

Ook nu bleek weer, welk een geweldige handicap het ontbreken van verbindingen vormde. Ordonnans BOUTEN bood zich als vrijwilliger aan en moest door het hevige vuur naar de drie groepscommandanten om dezen het bevel over te brengen om terug te trekken en te verzamelen in een bepaald boschje ten Westen van den kunstweg. Hij sneuvelde onderweg.

Tot deze verzameling is het niet meer gekomen. Omstreeks 11.00 werden de groepen bij kazematten 139 en 140 ter plaatse krijgsgevangen gemaakt, den Sectiecommandant met zijn ordonnans viel bij het verzamelpunt dit lot ten deel.

De groep van sergeant VRIJDAG (koepel 138) ontving het bericht om terug te trekken niet en bleef in zijn opstelling. Na het vernielen van den lichten mitrailleur, zette de schutter, dpl. COMPEN, die alleen in den koepel was ¹⁾, den strijd met zijn karabijn voort. Hij had toen reeds 13 trommels verschooten en bleef ter plaatse, tot zijn karabijnmunitie op was. Daarna is hij teruggegaan en heeft zich bij den C. van de nevensctie, Luit. JIPPES, gemeld.

Sergeant VRIJDAG heeft op zijn geïsoleerden post den geheelen dag geen enkel contact met zijn sectie- of comp.commandant gehad.

Toen de vijand de tweede overgangspoging onstreeks 9.00 deed, was de mitrailleur reeds defect en lag de S.P.O. zoodanig onder vuur, dat de bezetting daaruit niet kon vuren. Alleen COMPEN schoot met zijn karabijn uit den koepel.

De groepscommandant, zijn verantwoordelijkheid voelende, vroeg zijn mannen, of iemand er voor voelde om zich over te geven. Ondanks het feit, dat men elk oogenblik het einde kon verwachten, antwoordde niemand. Op dit oogenblik (9.00) stelde sergeant VRIJDAG vast, dat de vijand bij het veer over de rivier trok.

De groep bleef tot 21.00 op zijn post. Toen verzamelde de commandant zijn mannen en wist tusschen eenige Duitsche patrouilles door de spoorlijn Venlo—Nijmegen te bereiken, bij kp. 73,5. Hier stootte men op lange colonnes infanterie en cavalerie, die langs den kunstweg trokken. Sergeant VRIJDAG besloot in een huis nachtrust te nemen. Op Zaterdag 11 Mei bleek de bewaking van den kunstweg Venlo—Horst zóó deugdelijk, dat ontsnappen onmogelijk was. De groep werd te 11.00 krijgsgevangen gemaakt.

De Sectie JIPPES hoorde even na 4.00 marschmuziek uit de richting van den kunstweg Straelen—Velden, terwijl even later door den C. van koepel 136 een Duitsche marschcolonne N. van Velden werd gezien. De afstand was echter te groot om er met de lichte mitrailleur op te kunnen vuren.

Een patrouille bij koepel 136 werd door geweervuur verdreven. Daarna trad rust in; voor de kazematten deden zich geen doelen voor. Wel heeft S.P.O. 136 geweervuur afgegeven op de gereedstelling van pontonmaterieel achter den hoogterand tegenover de Grubbehoeve en op het vervoeren van dit materieel over een afstand van 700 meter naar de Maas. Het vuur onzer infanterie werd beantwoord door mitrailleurs en enkele schoten van lichtgeschut, die evenwel geen schade aanrichtten.

De S.C. meldde den C.C. per ordonnans, dat tegenover zijn sectie alles rustig was en verzocht om toezending van het ochtendeten. Dit bericht be-

¹⁾ Hij had zijn helper te omstreeks 8.00 weggezonden om munitie te halen. Deze helper kon den koepel door het hevige vuur evenwel niet meer bereiken. COMPEN is evenwel blijven doorvuren en moest daarbij met zijn voeten de ventilatieinrichting bedienen!

reikte den C.C. om 7.30. De ordonnansen moesten te voet langs den spoorbaan, daar de kunstweg onder mitrailleurvuur was gelegen.

Toen de levensmiddelen waren aangevoerd, bleken kazemat en S.P.O. 137 zoodanig onder mitrailleurvuur te liggen, dat elke nadering onmogelijk was.

Te 9.00 werd een witte lichtkogel achter het „Gebroken Slot” waargenomen en werd gezien, dat sterke vijandelijke afdeelingen de Maas bij het veer overtrokken, terwijl het eigen vuur aldaar veel zwakker werd.

De S.C. belde den B.C. te Horst op en vernam van de telefoniste aldaar, dat de Bataljonsstaf was vertrokken. Luit. JIPPES kreeg toen na $\frac{1}{2}$ uur verbinding met C.-Vak Bakel (dit was dus te ongeveer 10.00) en meldde, dat de vijand in groote getale bij het veer te Grubbenvorst de Maas overtrok en dat zijn linkerflank onbeschermd was. Hij vroeg of hij met zijn sectie moest terugtrekken, dan wel standhouden.

Het antwoord luidde: „De compagnieën te Lottum en Broekhuizervorst (1 en 3-III-26 R.I.) trekken strijdende terug. Tracht U bij deze compagnieën te voegen en trek terug op de Peel”¹⁾.

Luit. JIPPES gaf als verzamelpunt aan zijn G.Cn. het wachthuis bij kp.3,6 aan de spoorlijn Venlo—Helmond op en begaf zichzelf met de beide groepen van kazemat 135 daarheen, waar hij te 12.45 aankwam. De groep van kazemat 136 bleek niet meer terug te kunnen en heeft zich schuil gehouden tot na den oorlog, de groep van kazemat 137 heeft het terugtochtsbevel niet ontvangen en is tot 18.00 op haar plaats gebleven en toen aan den kunstweg gevangen genomen. De zware mitrailleur viel in 's vijands handen.

Lt. JIPPES met zijn beide groepen, vernemende, dat Horst al in Deutsche handen was, probeerde Maasbree te bereiken en huurde te Boekend een vrachtauto. Inmiddels bleek ook Maasbree reeds in Deutsche handen te zijn, weshalve de wapens werden vernietigd. Even later werd de afdeeling krijgsgevangen gemaakt door een passerende Deutsche colonne.

De sectie had geen verliezen.

Tenslotte de sectie HAGENOUW. Ook hier deed zich het geval voor, dat een dpl. soldaat, mitrailleursschutter, die kwartierziek te bed lag, zich meldde en zijn plaats in den koepel innam. Het was dpl. soldaat VAN RENS.

De sectie heeft den geheelen dag onder artillerievuur gelegen. Luit. HAGENOUW liet daarom al spoedig een loopgraaf maken als gevechtsofstelling voor den S.C. en het toegevoegde personeel en wel in een boomgaard, ongeveer 100 meter achter de middelste kazemat (133). Het vuur van mortieren, pag. kanonnen, veldgeschut, pantsersgeschut van 8,8 en zwaardere kalibers duurde van ongeveer 5.00 tot 20.00 voort met een onderbreking van ongeveer 1 uur tegen den middag. Het huis naast den Cp. kreeg 2 voltreffers en de 3 kazematten moesten er talrijke incasseeren, wat zij — afgezien van het stukschieten van de mitrailleur van 133 om 17.00 — zeer goed deden. De kazematten, vooral 132 B en 134 G dragen de duidelijke sporen van dit vuur; in de onmiddellijke nabijheid van 133 G werden nog in October 15 artillerietreffers vastgestele. De S.P.On. liepen geen schade op.

In het schootsveld van kazemat 132 deden zich geen doelen voor. Wel hebben koepels 133 en 134 den geheelen dag bij tusschenpoozen gevuurd op

¹⁾ Te Lottum had de vijand den overgang reeds eerder bevochten. Dit was door den C.C. juist voor zijn gevangenneming aan den B.C. gemeld.

doelen, welke op den Oostelijken Maasoever werden vastgesteld tegenover koepel 133 (houtloods) en tegenover kazemat 132 (bootenhuis), alsmede op het oevergedeelte daar tusschen in. Met zekerheid is vastgesteld, dat een in de houtloods opgestelde vuurmond, die onze stellingen beschoot, tot zwijgen is gebracht. Vijandelijke artillerie bij Genooi, die uit 134 G kon worden gezien, doch niet kon worden beschoten, werd tot verwondering van den groepscommandant *niet* door de kazemat 135 beschoten. Deze was echter toen reeds lang verlaten.

Omstreeks 20.00 meldde sergeant DIERIJCK, C. van kazemat 133, dat de vijand Noordelijk van 134 G over de Maas trok, zonder dat daarbij van Nederlandsche zijde weerstand werd geboden. Luit. HAGENOUW stelde daarna vast, dat de troepen Noord van hem, niet meer aanwezig waren. Hij zag verder de Duitsche troepen in zijn richting oprukken, klaarblijkelijk met het doel om de sectie op te rollen.

De S.C. gaf opdracht de sectie te verzamelen bij een huis, ongeveer 200 m achter kazemat 132 en probeerde de Zuidelijke buursectie te waarschuwen. De groepen van 132 en 133 waren spoedig ter plaatse en werden door Lt. HAGENOUW in W. richting naar een nieuw verzamelpunt gedirigeerd. Zelf trachtte hij de groep van kazemat 134 te bereiken, doch stelde vast, dat deze reeds door de Duitschers was bezet ¹⁾. De S.C. begaf zich daarna met enkele manschappen naar het nieuwe verzamelpunt, maar viel bij den kunstweg in een hinderlaag en werd te ruim 21.00 krijgsgevangen gemaakt.

De groepen van 132 en 133 waren reeds eerder op den vijand gestooten, doch de meesten sloegen zich door deze heen. Bemerken, dat de geheele streek al vol Duitsche troepen was, heeft het gros zich schuil gehouden. Enkelen, w.o. sergeant DIERIJCK bereikten de Peel-Raamstelling, laatstgenoemde zelfs Walcheren.

Een stout staaltje haalde de Sergeant-afstandmeter BIEMANS uit. Bemerken, dat alles bezet was door de Duitschers, heeft hij — met den ordonnans op de duozitting — 's nachts den kunstweg gevolgd en Deurne bereikt. Hij is daarbij in het duister eenvoudig langs de Duitsche colonnes gereden.

Achteraf is gebleken, dat Luit. JIPPES van zijn terugtocht bericht heeft gezonden aan Luit. HAGENOUW. De ordonnans kon door het hevige artillerievuur dezen officier evenwel niet bereiken.

Voordat de sectie HAGENOUW terug ging, vormde zij te zamen met de nevensectie van 1—2 G.B. onder Vaandrig KERSTIENS — een eilandje temidden van de aan alle zijden aanwezige Duitsche troepen. O.a. was de op 1000 meter, afstand van de sectie gelegen kazerne te Blerick reeds lang in Duitsche handen evenals Horst en Maasbree. Vooruitgeschoven Duitsche troepen bevonden zich reeds tegenover het acces van Meijel.

De sectie leed geen verliezen.

5. Overzicht.

De compagnie heeft onder zeer moeilijke omstandigheden (grootte frontbreedte, gemis aan reserves en verbindingen, grootte overmacht) eervol ge-

¹⁾ De GroepsC., sergeant HELMES, was even tevoren met zijn 3 man koepelbediening teruggetrokken, daar hij de Duitschers vlak bij zich zag. Hij kwam 's nachts te 2.00 te IJsselsteyn (gem. Venray) en heeft zich — vernemende, dat overal Duitsche troepen waren — aldaar verborgen gehouden.

Wat er van de manschappen in S.P.O. 134 terecht is gekomen, is onbekend. Hierin bevond zich o.a. een wielrijderspatrouille met lt.mitrailleur, die 's morgens in Venlo overvallen was, maar had weten te ontkomen en bij kazemat 134 over de Maas was gehaald.

streden. De indruk wordt gewekt, dat het gros der manschappen het uiterste heeft gegeven en dat sectie- en groepscommandanten beleidvol zijn opgetreden.

Zooals was te verwachten, bleek, dat een op een dergelijke frontbreedte strijdende compagnie verloren is. 2-III-26-R.I. betaalde den tol met 5 gesneuvelden en 9 gewonden, hetgeen alleen te verklaren is uit de zeer ijle opstelling en de uitstekende dekkingen. Het gros van de compagnie werd krijgsgevangen gemaakt. Uit de verslagen blijkt, dat 4 O.on. en ± 25 man zich schuil hebben weten te houden in de omgeving, één sergeant en 3 man bereikten de Peel-Raamstelling.

Van de 17 mitrailleurs zijn 8 door vijandelijk vuur volkomen vernietigd, 4 zijn door onze troepen vernield, van 4 is het lot onbekend, 1 viel in 's vijands handen.

Ten aanzien van de beschadiging der kazematten kan het volgende worden medegedeeld:

146 G: een treffer van 3,7 vlak bij het schietgat; enkele treffers op het betonlichaam.

145 G en 143 G: onbeschadigd.

144 S: vele treffers van mitrailleurs op beton en schietgatraam aan de Noordzijde; in front over een groote oppervlakte tot 10 cm diepte beschadigd door treffers van 2 cm; aan de Zuidzijde enkele mitrailleurtreffers.

142 G: aanzienlijk beschadigd door vele treffers, vermoedelijk van 3,7 cm. Aan de achterzijde enkele mitrailleurtreffers.

141 G, 140 G en 139 G: alle enkele treffers van mitrailleurs en 2 cm bij het schietgat.

138 G: Beton aan Noordzijde beschadigd door pag. en (of) 2 cm.

137 B, 136 G, 135 S: onbeschadigd.

134 G: 15 trechters van artillerie-projectielen in de onmiddellijke omgeving, waarvan in het grondlichaam van de kazemat.

133 G: 2 treffers van 8,8 op den koepel, 3 van 8,8 op het beton van de Zuidzijde; beton ernstig beschadigd.

132 B: Rechter achterhoek van het beton weggeschoten; aan Zuidzijde verscheidene treffers van 8,8 cm en mitrailleurtreffers.

6. De gebeurtenissen na den overgang bij Grubbenvorst.

Toen de gevangen genomen Nederlanders omstreeks 9.30 op den Oostelijken Maasoever kwamen, stond daar reeds een Duitsch generaal. Op den kunstweg over Velden en Schandelloo naar Straelen passeerden zij Deutsche colonnes.

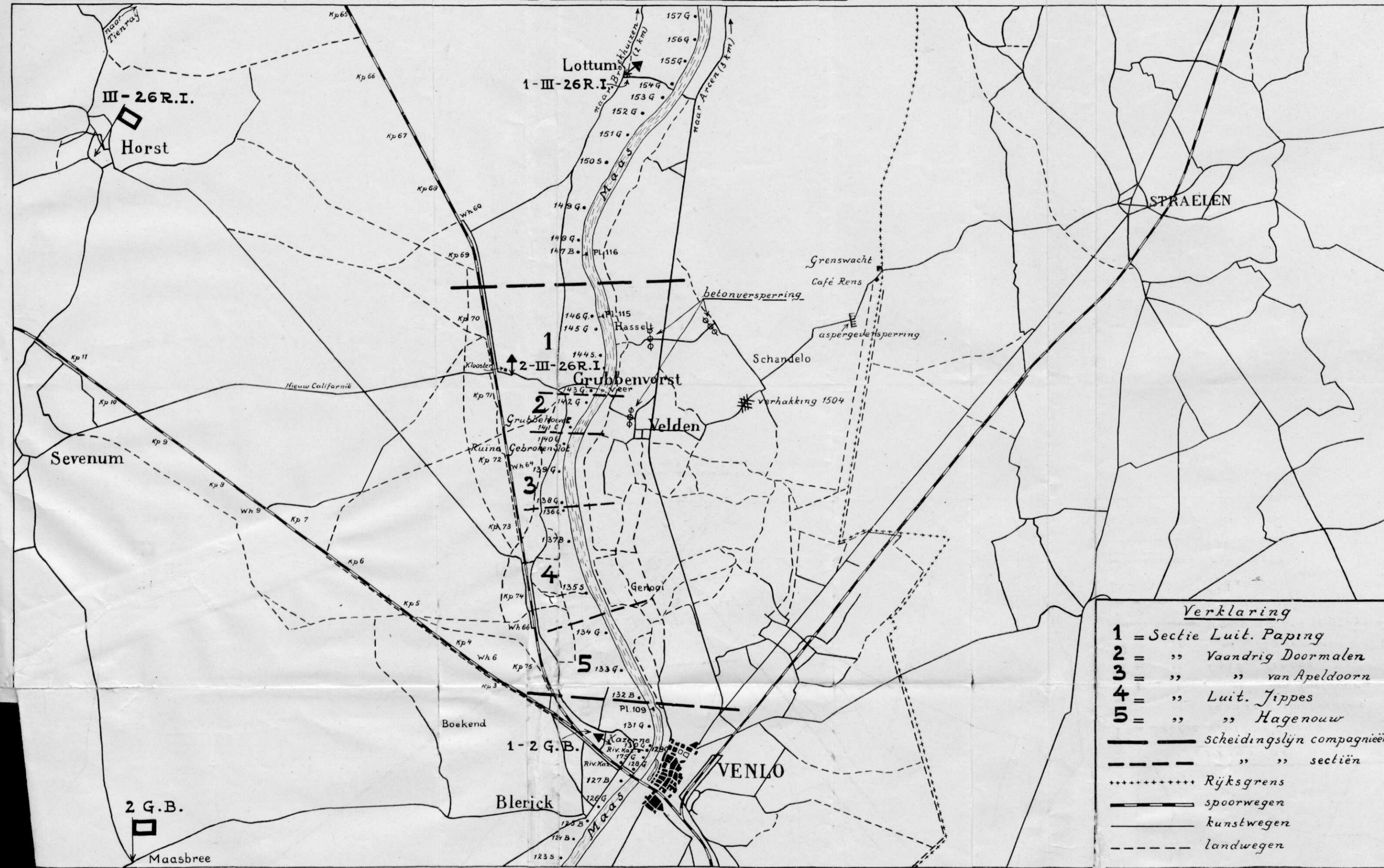
Na het forceeren van den overgang bij Grubbenvorst, is aldaar het overzetten der troepen aanvankelijk met drijvende middelen voortgezet. 's Morgens voor 11 uur waren bij het veer al paarden en een enkel pag. kanon overgezet. Dit kanon is bij den Zuidelijken uitgang van Grubbenvorst opgesteld geworden en heeft daar enkele schoten in Zuidelijke richting gelost.

Te 9.00 werd begonnen met het bouwen van een pontonbrug, die te 15.00 gereed was. Over deze pontonbrug trokken de Deutsche troepen vervolgens in bijkans onafgebroken colonnes tot den avond van den 11den Mei.

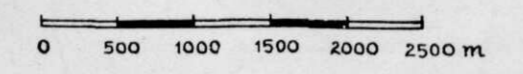
De brug is op 12 Mei afgebroken.

SCHETS Nr. 1.

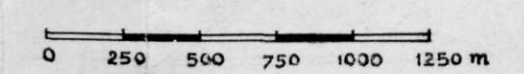
GEVECHT BIJ GRUBBENVORST.

- Verklaring*
- 1 = Sectie Luit. Paping
 - 2 = " " Vaandrig Doormalen
 - 3 = " " van Apeldoorn
 - 4 = " " Luit. Jippes
 - 5 = " " Hagenouw
 - — — — — scheidingslijn compagnieën
 - - - - - " " sectiën
 - Rijksgrens
 - — — — — spoorwegen
 - — — — — kunstwegen
 - - - - - landwegen

SCHETS Nr. 2. GEVECHT BIJ GRUBBENVORST.

EERE-GALERIJ

VAN

DE MILITAIRE SPECTATOR

HELDENMOED VAN NEDERLANDERS IN DEN OORLOG

10-14 MEI 1940

3. MOEDIGE BURGERS

Het verheugt ons in deze rubriek melding te kunnen maken van enkele daden, die getuigen van hoog plichtsbefef en warm medegevoel met de weermacht van eenige buiten het leger staande personen.

In het stadje Cuyk woont het gezin van den wegwerker bij den Provincialen Waterstaat Artz, bestaande uit man, vrouw en dochter. De heer Artz diende in de mobilisatiejaren van 1914—1918 als dienstplichtige in het leger.

De woning van het gezin ligt naast den korenmolen in den Zuidrand van Cuyk aan

De familie ARTZ bij haar woning te Cuyk. *(Foto Hoofdregelingsbureau)*

den weg naar St. Agatha, welke weg langs den Maasdijk ter plaatse loopt. Op den Maasdijk bevonden zich kazematten en schuttersputten voor de groepen van de sectie van den reserve 2e luitenant *T o m l o w*, behoorende tot 2-II-26 R.I.

Toen in den prillen morgen van 10 Mei 1940 Duitsche troepen onze grenzen overschreden, werd het stadje Cuyk ontruimd. Het gezin *A r t z* bleef evenwel in zijn huisje, ook toen de compagnies-commandant, reserve-kapitein *B. H u e t i n k*, op het gevaar wees, dat een langer blijven zou meebrengen.

De heer *A r t z* antwoordde, dat zijn gezin — evenals altijd — voor de soldaten wilde zorgen. Terwijl de vijand reeds aan de overzijde van de rivier was en mitrailleurkogels den Westelijken oever bereikten, sneed en besmeerde Moeder *A r t z* in haar huisje voor de soldaten boterhammen, die zij bovendien belegde met de in huis aanwezige ham. Het brood en de koffie waren met den keukenwagen in een nabij gelegen schuur gebracht. Vader en dochter brachten vervolgens den maaltijd van de soldaten in de gevechtsofstellingen, waarbij deze hen eenige keeren tot voorzichtigheid moesten aanmanen met het oog op 's vijands vuur.

Pas toen de Duitsche artillerie haar machtige stem deed hooren, bleek het gezin — na aandringen van luitenant *T o m l o w* — eindelijk bereid naar een veiliger plaats te vertrekken. Zooals op bijgaande fotografie te zien is, was een en ander niet overbodig, daar het naburige huisje aan den voet van den molen geheel is vernield, terwijl de molen zelf ook de sporen der beschieting draagt.

Wij vonden de familie *A r t z* bereid voor onze lens te verschijnen in dezelfde kleding, waarin zij bijkans een jaar geleden hun flinke en sympathieke daad verrichtten, die op kader en manschappen diepen indruk heeft gemaakt en waarvoor ook wij gaarne hulde brengen.

In het dorpje Lottum, gelegen aan de Maas op ongeveer 10 kilometer ten Noorden van Venlo, bevindt zich een kantoor van de Posterijen, waarvan de heer *S. J. K e l t j e n s*

(Foto Hoofdregelingsbureau)
Mej. K E L T J E N S in haar kantoorlokaal.

kantoorhouder is, terwijl zijn dochter, Meijuffrouw J. H. Keltjens aldaar als telefoniste werkzaam is. In het dorp was tevens de commandopost van C.-1-III-26 R.I. gevestigd, terwijl de bataljonscommandant zich te Horst bevond. De verbinding tusschen beiden geschiedde langs het telefoonnet der P.T.T. over de centrale in het kantoor te Lottum. Deze centrale werd op 10 Mei ambtshalve bediend door Meijuffrouw Keltjens, die met bewonderenswaardigen moed op haar post bleef, ook toen de Duitsche granaten in het dorp vielen en ondanks het feit, dat scherven door het plafond van het kantoorlokaal sloegen. De sporen daarvan zijn thans nog te zien.

Op onze vraag, hoe zij zich wel had gevoeld onder die ongewone omstandigheden, bekende Meijuffrouw Keltjens, dat ze wel zenuwachtig en bang was geweest, maar dat ze haar post desondanks niet wilde verlaten.

Toen de eerste Duitsche troepen reeds het dorp binnendrongen, bracht zij op verzoek van den compagnies-commandant nog eenmaal de verbinding met Horst tot stand, zoodat de melding van het verloren gaan van Lottum den bataljonscommandant juist ter oore kwam, toen de Duitsche troepen den commandopost te Lottum binnendrongen.

Wij fotografeerden Meijuffrouw Keltjens — zij het na eenig protest — in haar kantoorlokaal voor de centrale, die zij reeds jaren bedient, maar waaraan zij wel nooit zulke spannende uren zal hebben doorgemaakt als op 10 Mei 1940. Uren, waaraan zij intusschen — ondanks haar bescheidenheid — met een trotsch en dankbaar gevoel mag terugdenken.

ERVARINGEN IN COMPAGNIE EN STAF

DOOR C. M. VAN HOEY SCHILTHOUWER POMPE,

Reserve-Kapitein der Grenadiers.

Vele zullen de herinneringen zijn van diverse commandanten in de achter ons liggende moeilijke mobilisatiemaanden en oorlogsdagen. De militaire dienst was inderdaad goed bedoeld, zeker, maar er waren gezagsdragers, die de sterke persoonlijkheid, den vasten wil, de besluitvaardigheid en de voorbeeldige toewijding aan den dienst misten; waardoor een goed commandant zonder machtsvertoon zijn onder-commandanten eerbied inboezemt en hen met vertrouwen, ijver en initiatief bezielt: er was gebrek aan theoretische en praktische kennis, en het mankeerde aan doortastendheid en initiatief — de goeden natuurlijk niet te na gesproken!

Het artikel van den Res. Lt.-Kolonel der Infanterie J. MOORMAN in *De Militaire Spectator* van Juli en Augustus 1940, deed eenige episoden uit mobilisatie en oorlog in mij herleven, toen ik als commandant van een compagnie Grenadiers bij 23 R.I. en later als toegevoegd officier van den Regimentsstaf dienst deed. Enkele van deze ervaringen mogen hier dan volgen:

Tijdens de mobilisatiemaanden lag mijn troep in de Hollandsche waterlinie, en was voorbestemd om bij dreigend oorlogsgevaar een verdedigingsstrook te bezetten en hier tot het uiterste stand te houden. Zoolang geen onmiddellijk gevaar dreigde, was zijn taak die eener bataljons-reserve. Dat tijdens dezen z.g. vredestoestand alles zou worden gedaan om de gevechts- en strijdvaardig-

heid van den troep op te voeren, en dat bovenal de noodige voorzieningen nu tijdig zouden worden getroffen, was toch een redelijk te noemen verwachting.

Die zoo denkt, is er glad naast, want niets was minder waar! Het was of juist alles samenwerkte om al datgene na te laten wat een verstandig beleid gebiedend voorschreef. Men zag en wilde geen gevaar zien, waarom dan al die haast en die gewichtigdoenerij, alles moest toch zijn tijd hebben, en vooral niet meer doen dan gevraagd wordt! Zoo gebeurde het dan, dat mijn oorlogscompagnie, op de plaats harer oorlogsbestemming gekomen, onmiddellijk verzwakt werd door het vertrek van ongeveer $\frac{1}{3}$ van het aantal onderofficieren en minderen, die elders bewakingsdiensten moesten verrichten. Deze verzwakking werd eenigen tijd later gevolgd door het vertrek van eenige onderofficieren en een 10-tal minderen. De compagnie, die aanvankelijk op oorlogssterkte was gebracht, hield door deze en volgende aderlatingen nog $\frac{1}{3}$ van het oorspronkelijke aantal strijders over! Dit restant moest nu een oorlogsopstelling betrekken, die, wat haar uitgestrektheid en belangrijkheid betreft op zijn minst door een volledige compagnie bezet moest worden. Om aan dezen wantoestand een einde te maken, werden door mij alle middelen aangewend, tot zelfs een request aan den toenmaligen Minister van Defensie toe, maar tevergeefs; een afdoend en bevredigend antwoord is nimmer ontvangen, en toch dateerde mijn actie reeds van December '39, en deze werd onafgebroken in de daarop volgende maanden voortgezet, doch steeds zonder het gewenschte resultaat. De eerlijkheid gebiedt mij hierbij te vermelden, dat de steun van den Kolonel Groep-Commandant ruimschoots werd gevonden, maar blijkbaar stond ook deze machteloos en bleek het personeelsgebrek in het gemobiliseerde leger ontstellend groot te zijn.

Een ander zeer ernstig gebrek gold het tekort aan verdedigings- en legeringsmiddelen in de oorlogsopstelling. Ook hierop werd de aandacht gevestigd, met verzoek om de ravitailleering, verbindingen enz. in deze uitgestrekte oorlogsopstelling behoorlijk te verzekeren; de afdoening bleef traineeren. Er was aan alles gebrek, o.a. aan waterlaarzen, seinlampen en goed-functionneerende optische verbindingsmiddelen, keukengerei, een voldoende aantal gave kookketels enz. enz.! Ook de materiele achterstand bleek ontstellend.

De strijdvaardigheid van dezen onvolledigen en ongetrainden troep kon onmogelijk worden opgevoerd door voortdurende en inspannende wachtdiensten, die van hooger hand bij voortduring bevolen werden. Het systeem van verloven, bureau-bijbaantjes, van sport- en andere opleidingen, kortom van al datgene waardoor personeel aan den dienst en dus aan de reeds zwakke troependeelen werd onttrokken, was in één woord ontmoedigend. Hierop werd herhaaldelijk door mij zoowel mondeling als schriftelijk de aandacht gevestigd, met verzoek de verbetering te zoeken ten eerste in aanvulling van het ontbrekende personeel en ten tweede in een kleiner contingent verlofgangers; tevergeefs!

Dit alles mismooide mij niet en er werd stug voortgewerkt om aan al deze moeilijkheden het hoofd te bieden. Mijn pogen werd weliswaar aanzienlijk verlicht door de groote en buitengewoon goede samenwerking in mijn troep, maar dat ontnam de loodzware last van mijn schouders niet, die mij er aan bleef herinneren, dat de zaken niet klopten! Goede wil en taaie volharding vermogen veel, maar deze alleen kunnen geen oorlog winnen. Wij allen waren voorbestemd om — indien het bittere ernst zou worden — in het komende oorlogsgeweld onder te gaan. Een andere weg immers bestond er voor ons

militairen niet en van dezen geest nu was een ieder van den troep doordrongen. Dat was de keerzijde van de medaille.

Deze mobilisatiestruubelingen hielden aan tot de maand Mei naderde en naarmate ik mij en mijn troep in dezen ongelukkigen toestand trachtte te schikken en probeerde te maken wat ervan te maken viel, moest ik helaas eind April op hooger bevel de mij zoozeer vertrouwde taak en omgeving verwisselen voor die van een staffunctie. Ik werd toegevoegd officier aan den Regimentsstaf. Hier zou het wel beter gaan, dacht ik, en de organisatie zal er kloppen als een bus, maar hoe groot was mijn teleurstelling, toen bleek, dat hier gebrek heerschte aan homogeniteit, aan praktisch en tactisch inzicht en bovenal aan kameraadschap, een echt gemeente en zich steeds hechter vormende samenwerking, stafwerk dat verricht werd met terzijdestelling van eigenbelangetjes! Helaas, de door mij aangetroffen atmosfeer was zwaar beladen en duf, de frissche lucht werd buitengesloten, de verantwoordelijkheid drukte als lood zoo zwaar. Er was gemis aan orde op zaken, geen verdeling van functies, geen afbakening van ieders bevoegdheden, en gebrek aan belangstelling bij chefs, die een hekel hadden aan initiatief, vlot tempo en „dienst”. Gezorgd werd wel, dat niet te kort gekomen werd in het genieten van verlof, maar werd bijvoorbeeld een inspectie gehouden en een lucifer op den grond in de cantine gevonden, dan was de wereld te klein!

Mijn entrée op het Stafbureau deed reeds direct een zekere onvolledigheid en geringe voorbereiding van loopende zaken vermoeden. Toen mij opgedragen werd een verkenning in het door het Regiment gecommandeerde vak te verrichten, was geen behoorlijke stafkaart, noch vervoermiddel aanwezig. Met groote moeite kon eindelijk een stafkaart, waarop slechts een gedeelte van het vak voorkwam, op schaal 1 : 10.000 voor enkele dagen beschikbaar worden gesteld. Het was de eenige kaart! Een auto of motorfiets ontbrak, zelfs een rijwiel was niet beschikbaar. Eindelijk slaagde ik erin, een afgedankte fiets te krijgen, behield deze eenige dagen en kreeg er daarna een van een particulier ter leen. Dit was geen bemoedigend begin, maar „débrouillez-vous!” luidde eens een parool.

De slechte voorbereiding bleek ook in de bevelsverhouding. Een frappant staaltje: Op de mij bevolen inspectie om de stellingen in het vak te verkennen, sprak ik op een der forten den waarnemend Fort-Commandant. Op mijn vraag, wie hem de instructies gaf en waar zich zijn juiste oorlogs-opstelling bevond, kreeg ik het ontstellende antwoord: „Dat weet ik niet, Kapitein, ik ben commandant der zware mitrailleurs, maar ben als waarnemend-fort-Commandant met de bijzonderheden niet op de hoogte.” Mijn verbazing was groot (zulks na ca. 10 maanden voorbereiding!) maar deze werd nog grooter, toen ik, na dit gerapporteerd te hebben, te hooren kreeg, toch vooral geen moeilijkheden te maken en in het vervolg geen vragen terzake te stellen! De billijkheid gebiedt mij hier te vermelden, dat ik dezen slecht geïnformeerden officier tijdens de oorlogsdagen zeer kon waardeeren; deze deed zich als een flink aanvoerder kennen.

Een inspectie aan een ander in de nabijheid gelegen fort B wees uit, dat de Fort-Commandant het vuurplan toevertrouwde aan één zijner manschappen (in plaats van dit stuk persoonlijk onder zijn hoede te nemen en stevig achter slot en grendel te bewaren) en de door mij gevraagde bijzonderheden door dezen mindere liet beantwoorden.

Welken indruk deze en nog meerdere feiten op mij maakten, behoeft niet nader te worden betoogd; dat was zeker, de toekomst zag ik donker in, donker-

der dan toen ik nog als compagnies-commandant fungeerde. Het teleurstellende was, dat datgene waarin schromelijk te kort werd geschoten, niet vergoed werd door een strijdvaardigen en zich van groote eenheid bewusten geest in de onderscheidene troependeelen. Deze eenheid en saamhoorigheid, en bovenal de opgewekte geest werd heerlijk gemist, niet alleen bij ieder onderdeel, doch ook bij deze tezamen. Hoe moest deze groep den strijd aanbinden, een strijd, die later zou blijken er één te zijn die van ons allen het uiterste vergde.

* * *

Zoo naderde de 10de Mei, en toen des morgens het gedender der vliegtuig-motoren niet van de lucht was, was het voor een ieder zoo klaar als de dag (en deze 10de Mei en volgende dagen waren zoo helder en zonovergoten als men maar denken kan), dat nu de strijd op leven en dood was losgebrand, de strijd na een eeuw van rust, om Nederlands onafhankelijkheid. Sombere voorgevoelens bekropen mij een oogenblik, maar even snel als deze opkwamen, verdwenen ze, als sneeuw voor de zengende zon, om plaats te maken voor een opgewekten en frisschen strijdlust, zooiets „als het dan moet, dan zoo goed mogelijk”. Dat van dezen geest een ieder onzer min of meer doordrongen was, stond vast, en vooruitlopend op mijn betoog, verklaar ik hierbij eerlijk en zonder enig voorbehoud, dat de door mij op verschillende plaatsen en tijden aangetroffen stemming onzer troepen zonder uitzondering uitmuntend was. De jongens hebben zonder aarzeling gegeven wat zij konden en wat van hen werd verlangd.

Dat het nalaten van een taakverdeeling onder de officieren van den Staf zich aanstonds moest wreken, bleek al dadelijk door de zonderlinge maatregelen (een absoluut verkeerde opstelling van zware mitrailleurs tegen lucht-doelen), die een eenige maanden tevoren tot kapitein bevorderd officier nam ter beveiliging van het Stafkwartier. Deze zware mitrailleurs werden n.l. geplaatst in een boomgaard met in de nabijheid staande huizen binnen een straal van 100 m! Het kostte mij de grootste moeite, deze onmogelijke en ondoeltreffende opstelling veranderd te krijgen en daar te plaatsen, waar een wijd gezichts- en schootsveld aanwezig was met voldoende dekking. Dit heen-en-weer gepraat, dat weer tijd kostte, had vermeden kunnen worden.

Toen de berichten in den laten namiddag en den volgenden dag melding maakten van het landen van parachutisten, bleek deze kapitein zijn zaken slecht voorbereid te hebben, want zijn wagenpark (auto's en motorrijwielen) was niet alleen onvoltallig, maar ook gedeeltelijk onbruikbaar. Blijkbaar was een zakenverlof hieraan niet vreemd; dit ontsloeg hem evenwel niet van zijn verplichting om zijn maatregelen tijdig en vooraf te nemen. Toen op den tweeden oorlogsdag een auto voor den Regiments-commandant beschikbaar moest worden gesteld, moest deze gerequireerd worden uit een auto-colonne van voor den vijand vluchtende burgers, welke dien dag het Sleeuwijksche veer passeerde. Dank zij de welwillendheid van één dezer burgers, die later een oude krijgsmakker van ondergeteekende bleek te zijn, was het vraagstuk spoedig opgelost. Doch ook hiermede gingen tijd en krachten verloren, die elders beter gebruikt konden worden.

Ging de eerste oorlogsdag vrijwel voorbij met het afwachten van orders van het Groep-Stafkwartier, eerst in den avond en nacht en den daarop volgenden dag kwam er eenige teekening in de situatie, waarvan dit het eigenaardige is, dat in het bataljonsvak een regiments-Staf was gevestigd, die als tusscheninstantie ingeschakeld was, waardoor wederom extra tijdverlies in

het doorgeven van orders en het treffen van maatregelen ontstond, en onnoodig een aantal officieren werd onttrokken aan hun feitelijke functie om inderdaad de zaken tusschen grootere eenheden te regelen, en die nu slechts die van één enkele eenheid en een paar kleinere zeer veraf gelegerde troependetachementen regelden. Deze organisatorische wanfiguur, die reeds in de mobilisatie aanwezig was, bleef in den oorlog gehandhaafd, maar wanneer ooit van efficiency sprake was, dan was het op deze plaats toch zeker niet. Dat het regiments-commando in oorlogstijd zeer belangrijk zou worden uitgebreid door toevoeging van technische en specialistische wapens en dit wellicht voor een Vak-commando te uitgebreid zou zijn, zou bij een efficiënte en consequente organisatie evenwel geen bezwaar behoeven op te leveren. Immers, het komt er op aan de „right man on the right place” te plaatsen.

Door de bestaande situatie ontstond een opeenhooping van die werkzaamheden, waarvan een groot deel de uitvoering voor het bataljon betrof, en die nu in plaats van door één, door twee Chefs geregeld werden. Dit compliceerde den toestand danig en demonstreerde zich dan ook direct, toen in den loop van den nacht en den volgenden dag de verschillende ingedeelde commandanten van toegevoegde wapens zich kwamen melden en gelijktijdig besprekingen met den Vak-commandant moesten worden gevoerd voor het treffen van verdere maatregelen. Deze laatste besprekingen waren overbodig, immers er kon worden volstaan met bevelen.

Deze snel op elkaar volgende werkzaamheden hadden tengevolge, dat aan een zeer belangrijk onderdeel in de gevechtsvoering geen voldoende aandacht werd besteed, en wel o.a. aan dat der camouflage van het Stafkwartier. Indien het werkelijk op den 2den oorlogsdag tot een treffen in het vak was gekomen, dan zou ongetwijfeld een zoo vitaal punt als dit kwartier als eerste doelwit zijn genomen. Dat zulks niet is geschied, is een geluk zoowel voor hen die zich daarin dagelijks blootgaven als voor de op verschillende plaatsen gelegerde troependeelen, die zich dan spoedig van hun leiding beroofd zouden hebben gezien. Welke gevolgen dit weder zou hebben, is niet te zeggen, de verwarring aan het Sleeuwijksche-Gorcumsche veer zou onbeschrijfelijk geweest zijn; hier immers kwamen de belangrijkste wegen uit het Zuiden samen en dit veer was een belangrijke toegangsweg tot de Vesting Holland.

Dat het gevaar van een plotselinge beschieting van gemakkelijk uit de lucht waarneembare doelen niet denkbeeldig was, is op den vijfden oorlogsdag ondervonden, toen eveneens door onvoorzichtigheid groote troependeelen in een klein plaatsje als Schelluinen waren samengetrokken en zich niet tegen het luchtgevaar dekten, waarop toen door vliegtuigen een meedoogenloos vuur werd geopend, waarbij helaas dooden en gewonden waren te betreuren.

* * *

Waren de eerste en tweede dag hoofdzakelijk gevuld met het verwerken van bevelen, kennismaking met nieuw aangekomen commandanten, het kiezen en innemen van stellingen, — de derde, vierde en vijfde dag bracht het oorlogsgeweld aan en tegen onze vakgrenzen. Er werden nieuwe verkenningen en het bezetten van achterwaarts gelegen posities uitgevoerd, totdat tenslotte in Gorcum de jobstijding van den wapenstilstand werd vernomen.

Uitnemend werd ondanks de geconstateerde leemten door een ieder van hoog tot laag gewerkt, dag en nacht was onze Regiments-Commandant in touw en naarmate de dagen verstreken kreeg ik steeds meer respect voor zijn kalmte en uithoudingsvermogen. De taak echter die ons was opgelegd, was

te zwaar, er is gedaan wat redelijkerwijs kon worden verlangd, maar zij die dicht aan de bron zaten waren overtuigd, dat de strijd met ongelijke wapens werd gestreden, zoodat de uitslag ook niet twijfelachtig kon wezen. Groot was echter ook de doortastendheid van onzen Commandant, die niet schroomde om — behalve gevaarvolle verkenningen aan zijn medewerkers op te dragen — deze taak ook zelf te volvoeren. De geest was over ons allen vaardig geworden en niemand ontzag zich, zelfs niet, toen ik op den vierden dag aan een zeer uitgeputte troep bevel gaf, het terrein met mij te verkennen, waarin parachutisten waren gesignaleerd. Daarentegen was ik een moment teleurgesteld — toen mij opdracht was gegeven een gehavende troep te reorganiseeren — Officieren te hebben aangetroffen, die hun distinctieven van kraag en jas hadden verwijderd. Deze aarzeling echter bleek gelukkig van voorbijgaanden aard te zijn geweest, want na een korte toespraak was een ieder met zijn volle aandacht erbij en zat de „fighting spirit” er weder in. De Hollandsche geest verloochende zich niet: „Ik zal handhaven”.

Dezelfde stemming mocht ik aantreffen toen mij eenige dagen later een opdracht werd verstrekt om krijgsgevangen Nederlandsche militairen weder onder appèl te brengen. Het was buitengewoon merkwaardig te constateeren, dat deze militairen zich na een diepe depressie herstelden en vrij spoedig hun evenwicht hervonden. En dit te ondervinden van troepen, die in een moordend vuur waren geweest, hard gevochten hadden en waarvan hun aanvoerders en een groot aantal hunner kameraden gesneuveld waren. Het waren kranige jongens, ik had er diep respect voor.

Het voorbeeld, dat wij in die dagen ondervonden van den toenmaals door den O.L.Z. uitgezonden res. Luitenant-kolonel der Infanterie MOORMAN, was voortreffelijk. Een ieder werd door het krachtig ingrijpen en begripen van dezen Commandant meegesleept, en hoe kon het dan anders, dat het verloop van de gegeven opdracht in een vlot en snel tempo geschiedde.

Een schrille tegenstelling met deze woelige dagen was de na-oorlogsche periode, die geestdoodend en verslappend op ieder werkte. Het was daarom ook zeer juist gezien, dezen tijd niet te lang te doen voortduren, en ik was dankbaar, kort daarna met onbepaald verlof te vertrekken.

Resumeerende wensch ik het navolgende op te merken:

1. de in de mobilisatie gebleken organisatorische gebreken, hebben zich in de oorlogsdagen geducht gewroken;
2. eenige dezer gebreken zijn:
 - a) een onvoldoende voorziening van materieel en personeel;
 - b) gebrek aan geestdrift en dis-appreciatie van initiatief;
 - c) gebrek aan jonge, krachtige en enthousiaste aanvoerders, voorzien van de noodige durf en doortastendheid;
 - d) een betere selectie van en een beter begrip voor de reserve-officieren.
3. het moreel van het meerendeel der militairen was uitmuntend, waaraan tenslotte de kranige houding tijdens de oorlogsdagen is te danken;
4. het défaitisme der Nederlandsche bevolking in de voorafgaande jaren is fnuikend voor den geest in het leger geweest; op deze schuld is een straf gevolgd, die niet onverdiend mag worden genoemd.

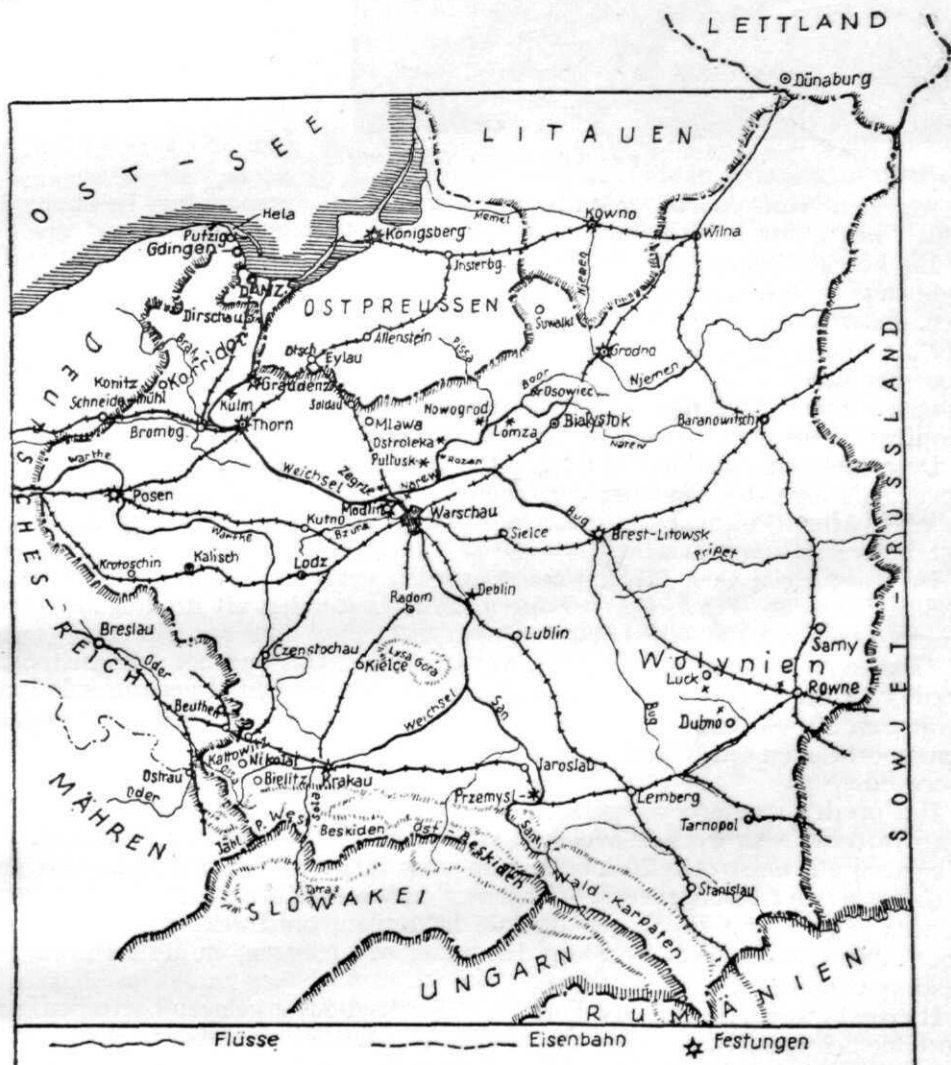
OMVANG DER NUMMERS

Ingevolge de door de autoriteiten voorgeschreven papierregeling heeft de omvang van dit blad eenige beperking ondergaan

HOE ZAG DE POOLSCHE LANDSVERSTERKING ER UIT?

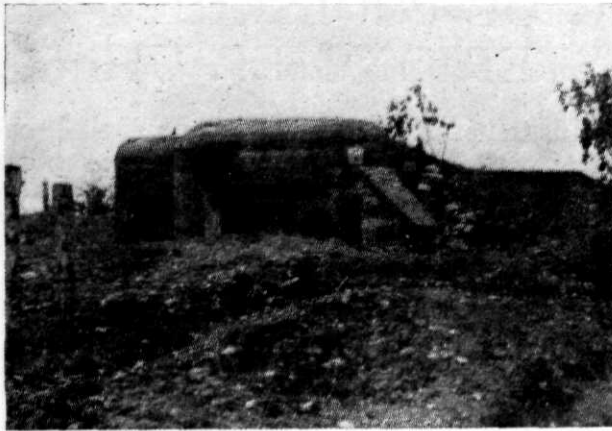
In aansluiting aan het artikel betreffende het Belgische vestingstelsel, opgenomen in het 10 Mei nr. van *De Militaire Spectator*, publiceeren wij thans een uittreksel van het artikel „Die polnische Landesbefestigung” uit de „*Wehrtechnische Monatshefte*” van Dec. 1940.

Voor een algemeen overzicht van den Poolschen veldtocht zij verwezen naar „*De veldtocht in Polen*” uit *De Militaire Spectator*, Oct. 1939.

Teekening *Wehrtechnische Monatshefte*

Oversichtskaart.

Afb. 1. Een betonkazemat, zooals er honderden door de Polen zijn gemaakt.

Foto Wehrtechnische Monatshefte

Afgezien van voorbij gaande tijdperken van ontspanning beschouwde Polen het Deutsche Rijk als de waarschijnlijkste tegenstander.

Bij het aanleggen van versterkingen tegen het Reich zou men verstandig hebben gedaan den z.g. *corridor* aanvankelijk als een verloren post af te schrijven. Inderdaad hadden de Polen hier, vóór den tijd van spanning, die aan den oorlog vooraf ging, geen duurzame verdedigingswerken gebouwd. Sedert het voorjaar van 1939 gaven zij dit juiste inzicht echter prijs en legden *semi-permanente kazemattenliniën* met hindernissen aan, b.v. dicht aan de grens bij Konitz en tusschen Schneidemühl en Bromberg.

Deze stellingen hadden blijkbaar ten doel het in den Poolschen corridor opgestelde leger bij een offensief tegen Danzig en Oost-Pruissen rugdekking te verschaffen. Politieke- en prestige overwegingen hadden het gewonnen van het betere militaire inzicht.

De stoot tegen Oost-Pruisen moest worden vergemakkelijkt door de voormalige Deutsche *Weichsel-versterkingen*. Deze bestonden uit de volgende vestingwerken.

Thorn, eens de sterkste Deutsche vesting in het Oosten, met een omstreeks 7 km vooruitgeschoven gordel van 15 verdedigingswerken, 4 gepantserde batterijen en 80—90 bomvrije kazematten voor infanterie, artillerie en munitie, een spoorbrug en een brug voor gewoon verkeer (deze laatste vroeger bij Münsterwalde).

Het op den rechteroever gelegen bruggehoofd van *Kulm*, met 7 omstreeks 7 km van het veer over de Weichsel verwijderde steunpunten voor infanterie, 1 batterij en omstreeks 20 kazematten voor infanterie en munitie.

Graudenz met 10 ongeveer 3—5 km van de Weichselbrug verwijderde steunpunten voor infanterie, 3 gepantserde batterijen, omstreeks 50 kazematten voor infanterie, waarvan er 10 op den linker oever liggen, en als kernwerk de vesting Courbière.

Hierbij kwamen de oude op den linker Weichsel-oever gelegen batterijen, n.l. Fordon, Schwetz, Neuenburg, Münsterwalde, Mewe en Kl.-Gartz. Dit waren batterijstellingen met granaatvrije geschut-opstellingen en munitiebergplaatsen, front Oost.

Deze vroeger Deutsche versterkingen waren door de Polen niet gemoderniseerd. De Weichsel-batterijen waren zelfs grootendeels vervallen.

Afb. 2. Een verdedigingswerk met pantserkoepels, van achteren gezien.

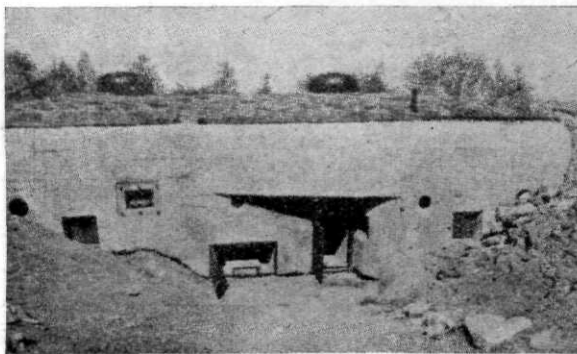

Foto Wehrtechnische Monatshefte

Het Leger onder von KLUGE liep deze verdedigingswerken alle zonder noemenswaardig oponthoud onder den voet en stormde in 4 dagen tot over de Weichsel bij Kulm voorwaarts, daarbij onder voortdurende gevechten ongeveer 80 km hemelsbreed afleggende. De vesting *Graudenz* werd op den rechter Weichsel-oever door den rechtervleugel van het Leger onder von KÜCHLER ingedrukt (4 Sept. 1939). De voorhanden grootere Weichselbruggen, maar ook alle andere belangrijke en zelfs onbelangrijke overgangen in den corridor waren door de Polen zorgvuldig vernield. Zij toonden zich even bekwaam in het vernielen als onbekwaam in het opbouwen. In een week was de corridor geheel in Duitse handen. De vestingen en verdedigingswerken hadden bij deze gevechtshandelingen slechts een ondergeschikte rol gespeeld. Ten deele werden zij door de Polen zonder weerstand prijs gegeven.

In het Noorden werd de corridor afgesloten door de Poolse *kustversterkingen*: de oorlogshaven *Gdingen* (nu *Goteshafen*), *Putzig* als haven voor zeevliegtuigen en het schiereiland *Hela* met kustbatterijen en een duikboothaven. Al deze verdedigingswerken keerden hun front zeewaarts. Een rugdekking tegen de slechts 30 km verwijderde Pommersche grens was in vredetijd niet aangelegd, doch ontstond eerst in den tijd van spanning. Onder dergelijke omstandigheden zijn kustversterkingen natuurlijk niet te houden. Dat *Gdingen* en *Putzig* eerst op 14-9-1939 vielen en *Hela* zelfs pas op 30-9-1939 kwam, doordat men aan Duitse zijde menschen en materiaal wilde sparen, daar men er zeker van was het doel ook zonder verliezen te zullen bereiken.

Tot de kustversterkingen moet men ook de *Westerplatte* bij Danzig rekenen, die als een dwangburcht de Weichselmonding beheerschte.

Ten Zuiden van den corridor en daarvan door het Netzedal gescheiden, ligt de provincie *Posen* met de gelijknamige oude Duitse kringvesting. Deze vesting bestaat uit een gordel van 18 forten, omstreeks 5 km van het centrum der stad verwijderd, 1 batterijstelling en omstreeks 60 kazematten voor infanterie, artillerie en munitie. Bovendien als kernwerk de vesting *Winiary*. Behalve de opstelling van luchtdoelgeschut in enkele werken hebben de Polen aan deze verdedigingswerken niets van beteekenis veranderd. De vele kleine veldversterkingen met betonkazematten langs de grenzen en in het binnenland der provincie *Posen* waren stukwerk en leidden tot een schadelijke versnippering van krachten. Zij werden nergens ernstig verdedigd.

In de provincie *Posen* stond de Poolse hoofdmacht gereed voor den aanval op Berlijn.

Foto Wehrtechnische Monatshefte

Afb. 3. Een railversperring als vechtwagenhindernis, doorvlochten met puntdraad als infanteriehindernis.

Van meer beteekenis waren de Poolse versterkingen in *Opfer-Silezie*. Hier hadden de Polen allereerst een *versterkte zone* aangelegd rond *Beuthen*, teneinde het ten Oosten daarvan gelegen belangrijke industriegebied te beschermen. Deze zone bestond uit sterke verdedigingswerken met talrijke pantserkoepels, zomede uit hindernissen tegen vechtwagens en infanterie.

Met het oog op een omvatting waren de Noordelijke- en de Zuidelijke vleugel naar het Oosten teruggebogen.

Het resultaat van deze kostbare werken (naar schatting 150 verdedigingswerken; kosten 50—70 miljoen mark) was echter, dat het Leger LIST ten Zuiden daarvan voorbij stootte en de versterkte zone aan haar noodlot overliet, dat zich voltrok toen de Deutsche legers ver genoeg naar het Oosten waren opgerukt. Slechts de *kazemattenlinie van Nikolai*, een Zuidelijke verlenging van de werken bij *Beuthen*, stelde zich tegen den Duitschen opmarsch te weer, doch werd, zij het ook na zware gevechten, doorbroken. Een *groepsversterking* gebouwd in het *Soladal* ten Zuiden van *Bielitz*, bestaande uit verschillende verdedigingswerken, werd door de Deutsche troepen aangevallen en tegelijk op beide vleugels omvat en daardoor onhoudbaar. De vroeger Tsjecho-Slowaaksche versterkingen in het in 1938 verworven Olsa-gebied maakten front naar het Oosten, d.w.z. tegen Polen en waren door de Polen niet verbouwd en voor de eigen verdediging benut. In het Olsa-gebied werd geen hardnekkigen weerstand geboden.

De *Galicische vestingen* uit den Oostenrijkschen tijd waren Krakau aan den bovenloop van de Weichsel en Przemysl aan de San. *Krakau* is een vroegere Oostenrijksche kringvesting met een gordel van 31 forten, waarvan 18 met gepantserde infanterie-opstellingen. Hierbij komen 11 batterijen. De omvang bedraagt ongeveer 60 km. *Przemysl* is eveneens een vroegere Oostenrijksche kringvesting met 35 forten, waarvan 13 met gepantserde infanterie-opstellingen. Omvang omstreeks 50 km. Beide vestingen konden, naar hun bouwstelsel, geenszins als verouderd of waardeloos worden beschouwd. Zij werden door de Polen echter niet verdedigd en konden hun weerstandskracht derhalve niet toonen. *LEMBERG* bezit slechts kleine verdedigingswerken voor plaatselijke doeleinden en kon geen wapenplaats van beteekenis worden genoemd.

Het Russische grensgebied kan men in twee vakken verdeelen, gescheiden door de Pripet-moerassen. In het Zuidvak bevindt zich den *Wolhynischen vestingdriehoek* *Dubno*, *Rowno* en *Luck*, vroegere Russische vestingen, die tijdens den Wereldoorlog in September 1915 een rol hebben gespeeld. De Polen

hebben deze vestingen in September 1939 zonder strijd aan de Russen overgegeven.

Ten Oosten van den belangrijken Zuid-Noord spoorweg van Rowno over Baranowitschi naar Wilna hadden de Polen, hoofdzakelijk ter afsluiting van de beide spoorlijnen en de grootere wegen, die van Rusland naar Polen over de grens voerden, *grensversterkingen* aangelegd, bijv. bij *Sarny*. De oude Duitsche stellingen uit het begin van 1918, waarin een groot aantal betonnen schuilplaatsen aanwezig was en die nog in goeden staat verkeerden, werden daarbij benut. Krachtig versterkt, zelfs met enkele pantserkoepels, was echter slechts het belangrijke spoor- en verkeerswegenknooppunt *Baranowitschi*. Ook dit viel zonder tegenstand. De versterkingen bij *Wilna*, die zoowel tegen Lithauen als tegen Rusland front maakten, waren zonder beteekenis. Wilna werd zonder verzet aan de Russen overgegeven.

Bij Wilna bereiken wij de Poolsche Noordgrens en daarmee het gebied der *grensversterkingen tegen Oost-Pruissen*. Zij gronden zich op de oude Russische *Njemen-Bohr-Narew-linie*. Grodno aan de Njemen was de rechter hoekpeiler van deze linie. Daarop volgden aan de Bohr het bruggehoofd *Osowiec* als verbinding met de Narewlinie, bestaande uit de bruggenhoofden *Lomza*, *Nowogrod*, *Ostrolenka*, *Rozan*, *Pultusk*, *Zegrce* en tenslotte als linker-hoekpeiler *Modlin*, het oude Russische *Nowogorogijewsk*.

Grodno heeft een gordel van ongeveer 50 forten, die 7—12 km van de Njemenbruggen verwijderd liggen en een omvang van omstreeks 60 km. Bovendien is een oudere engere ring van 7 forten voorhanden. *Osowiec* is van nature sterk door de moerassen van de Bohr te midden waarvan de vesting ligt en bezit 4 afzonderlijke forten, waarvan 1 op den Zuidoever. *Nowogrod*, dat door de Russen niet was versterkt, werd door de Polen krachtig ter verdediging ingericht, niet alleen met eenvoudige betonkazematten, maar ook met grootere verdedigingswerken en pantserkoepels. *Ostrolenka* bezit slechts één verdedigingswerk op den Noordoever. *Rozan* 4 werken op den rechter (Westelijken) Narewoever. *Pultusk* heeft op dezen oever 2 werken. *Zegrce* 1 hoofdfort en 1 klein werk in de Narewboog (Noordoever). *Modlin*, aan de monding van de Narew in de Weichsel, heeft een buitengordel van 20 forten in een omtrek van 50 km en een binnengordel bestaande uit 8 forten. De citadel en stadswal zijn verouderd. De vesting werd in den Wereldoorlog op 20 Aug. 1915 met geweld van wapenen genomen. In den Duitsch-Poolschen veldtocht viel *Modlin* als laatste Poolsche bolwerk op 28 Sept., het Zuidelijke bruggehoofd op 29 Sept., 1939 in handen van den overwinnaar.

In dit van nature sterke en ten deele door de Russen goed uitgebouwd Noordfront boden de Polen inderdaad, in het bijzonder bij *Nowogrod*, hardnekkiger weerstand dan op andere plaatsen; op een beslissenden strijd lieten zij het echter ook hier niet aankomen, doch ruimden, onder den druk van het Leger von *Küchler*, het veld. Slechts *Modlin* verdedigde zich nog eenige dagen en capituleerde eerst toen na den val van Warschau verderen tegenstand uitzichtloos en nutteloos was geworden.

Voor genoemde linie uit waren aan de grens van het Masurenland en in de streek *Mława—Soldau* *grensversterkingen* met betonkazematten vooruit geschoven. Hier was een semi-permanente paalversperring tegen vechtwagens gebouwd (afbeelding 4), die tamelijk hardnekkig werd verdedigd en eerst viel, toen het Leger von *Küchler* aan de stelling, die geen diepte bezat, voorbij stootte en deze daardoor onhoudbaar maakte.

Hiermede is de kring van versterkingen om den vroegeren Poolschen Staat

Foto Wehrtechnische Monatshefte

Afb. 4. Paalhindernis tegen vechtwagens bij Mlawka-Soldau.

gesloten. In het *binnenland* lagen de vestingen Deblin aan de Weichsel (het vroegere Russische Iwangorod) en Brest—Litowsk aan de Boeg. Beide vestingen werden 16 Sept. 1939 genomen. *Deblin* is een dubbel bruggehoofd, bestaande uit een gordel van 7 forten op ongeveer 4 km van de Weichselbrug, met als kern militaire kazernementen, dus geen stadskern. *Brest—Litowsk* is een sterke riviervesting met een dubbele fortengordel, waarvan de buitenste omstreeks 10 km van de Boegbruggen verwijderd is. Ongeveer 40 buitenwerken met 55 km omtrek. *Warschau* was weliswaar tot een open stad verklaard, doch bezat nog altijd den ouden fortengordel, waarvan de werken een tot den strijd besloten verdediger waardevolle steunpunten konden bieden. Op den linker Weichseloever een buitengordel van 30 km omtrek met 11 werken opgemiddeld 10 km van de Weichselbruggen en een binnengordel van eveneens 11 werken op 2 km van den stadrand. Op den rechteroever is de fortenlinie 3—4 km van de stad (Praga) verwijderd en bestaat uit 5 werken over een omtrek van 15 km. De citadel is zonder militaire waarde. De Polen hebben in Sept. 1939 deze z.g. onversterkte stad tot een zwaar bewapende vesting gemaakt, zoodat de Duitschers de stad als oorlogsterrein moesten behandelen. De insluiting begon op 12 Sept. 1939. Nadat de overgave was geweigerd, werd Warschau 25 Sept. aangevallen en gaf de bezetting van 120.000 man zich 28 Sept. onvoorwaardelijk over zonder een poging te hebben gedaan den ring te verbreken.

Men kan de beoordeeling van de Poolsche landsversterking samenvatten in de woorden, dat *een systematische landsversterking in het geheel niet aanwezig was.*

Betaling Abonnement 3e kwartaal 1941

Tot 5 JULI a.s. bestaat gelegenheid het abonnement voor het 3e KWARTAAL 1941 à f 2.63 (binnenland) te voldoen per postwissel of door overschrijving op postrekening 44715 ten name van Moorman's Periodieke Pers N.V. met vermelding: „abonnement De Militaire Spectator 3e kwartaal 1941”.

Na dien datum zal over het abonnement, verhoogd met 15 cent *incassokosten*, per kwitantie worden beschikt.

Aan abonné's, die gebruik wenschen te maken van automatische gireering, zenden wij gaarne een **ingevuld machtigingsformulier**.

ADMINISTRATIE „DE MILITAIRE SPECTATOR”

Zwarteweg 1, Den Haag.